

VOORTGANGSRAPPORT DĒMOS 2024

inhoudstabel

<u>voorwoord</u>	3
<u>structuur jaarverslag</u>	6
<u>Doelstelling 1: Als expertisecentrum versterkt Dēmos innovatieve participatieve praktijken in het brede vrijetijdsveld (cultuur, jeugd en sport)</u>	12
<u>Doelstelling 2: Als expertisecentrum ondersteunt Dēmos het werkveld rond inclusie en participatie in de vrije tijd (cultuur, jeugd en sport)</u>	17
<u>Doelstelling 3: Als expertisecentrum verzamelt, borgt en deelt Dēmos expertise rond inclusie en participatie aan vrije tijd van mensen die drempels ervaren; houdt ze de vinger aan de pols en zet ze in op het verdiepen van thema's rond haar kernopdracht</u>	31
<u>Doelstelling 4: Als dienstverlener faciliteert Dēmos de participatie van mensen in armoede aan bovenlokale vrijetijdsevenementen via een systeem van financiële tegemoetkoming (Vrijuit)</u>	36
<u>Doelstelling 5: De toekomstige samenwerking met publiek, alsook de inhoudelijke samenwerking met andere actoren is verduidelijkt en in overeenkomsten vastgelegd</u>	40
<u>Doelstelling 6: Dēmos draagt zorg voor haar personeel en organisatie in deze transitieperiode</u>	41
<u>Financiële toelichting bij het werkjaar 2024</u>	43

VOORWOORD

Het laatste jaarverslag van Demos vzw zoals u ons kende. En we zijn er fier op, want het jaar was uitdagend, als organisatie en als werking. We hadden de lat behoorlijk hoog gelegd voor onszelf: ons werk rond participatie en inclusie uitbouwen, verdiepen of ook trajecten afronden met organisaties uit de cultuur-, sport- en jeugdsector. Via Vrijuit maximaal mogelijk maken dat mensen met een beperkt budget naar cultuur- en sportevenementen kunnen gaan. En tegelijk een nieuw thuis zoeken als deel van publiek vzw, met alle gesprekken en procedures die daarbij komen kijken.

We zijn in onze ambities geslaagd, en daar zijn we fier op. Je leest erover in dit jaarverslag, waar we liever een verdiepende lijn hebben ingestoken dan enkel de cijfers naar voren schuiven. Die zijn er zeker, en niet onaardig. Maar de maatschappelijke verandering die we als Demos altijd hebben willen realiseren voor gelijke participatiekansen en een gelijk speelveld in cultuur, sport en jeugd, laat zich niet altijd in cijfers vatten. Werken aan participatie en inclusie is een proces, een werk van lange adem dat diepgang vraagt en de moed om jezelf uit te dagen. Als Demos waren we er voor wie inspiratie en begeleiding zocht om die uitdaging aan te gaan.

En dat zullen we ook blijven doen in de toekomst. Want we willen en geloven dat inclusie geen illusie hoeft te zijn. Het is vooral hard werken. En daarbij is begeleiding vanuit expertise en terreinervaring een noodzaak. We zien en voelen vele uitdagingen in 'het veld': dat zijn cultuur-, sport- en jeugdorganisaties, maar ook lokale besturen, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en hun netwerken vrijetijdsparticipatie. De lijst is lang - de vragen voor begeleiding en expertise zijn in de afgelopen twee jaren verdrievoudigd - maar we halen er hier enkele uitdagingen aan waarop we ook sterker willen inzetten in de toekomst. Meer dan ooit verbonden en verbindend met dat veld en met de brede waaier aan expertise die we leren kennen als deel van publiek.

Laat de wereld binnen, en pak thema's vast die er toe doen. Participatie stopt niet bij het afzetten van de mensen aan de deur van het cultuurhuis, sportclub of jeugdbeweging. Daar begint het pas: de uitdaging om er als sportclub ook voor iedereen te zijn, als cultuurhuis, festival of theater een veilige ruimte te zijn waar iedereen zich welkom voelt, als jeugdbeweging je beleid aan te passen om iedereen te laten meespelen. Dat vraagt om met thema's aan de slag te gaan waar we allemaal mee geconfronteerd worden. Van polarisering tot diversiteit, maatschappelijke thema's die in het hart liggen van inclusie. Maar ook van financiële drempels tot onthaalbeleid, thema's die je zelf in handen hebt om participatie te bevorderen. We voelen veel nood en draagvlak in dat brede veld om hier duurzame vormingstrajecten rond op te zetten.

Vanuit de bestaande expertise op het terrein, maar ook met oog voor nieuwe ideeën en opvattingen. Over de muurtjes van de sectoren heen, maar ook over de eigen grenzen van onze Vlaamse knowhow. Enkel duurzame trajecten zullen leiden tot duurzame veranderingen op het terrein.

Laat ons sterker inzetten op **bruggen bouwen tussen meer gevestigde cultuur-, sport-, of jeugdwerkingen met bottom-up gegroeide, participatieve werkingen**. Het verbinden van centrum en periferie, waarbij gevestigde actoren zich onbedreigd laten inspireren door nieuwe werkingen rond inclusie en participatie, waarin ruimte geven en nemen een gezamenlijk traject wordt waaruit iedereen kan leren.

Aan bruggen bouwen kan je nooit alleen beginnen. Je hebt twee kanten nodig, en liefst een derde om iedereen mee op de brug te nemen.

Sportfederaties en sociaal-sportieve werkingen kunnen elkaar versterken, maar dat vraagt om samen een brug te bouwen waar beide zich oké bij voelen. Traditionele jeugdbewegingen en nieuwe inclusieve jongerenwerkingen kunnen zoveel maatschappelijke impact hebben door in te zetten op uitwisseling en verbinding onderling.

Hoe kunnen we die dynamieken laten samenkomen, zodat het **bovenlokale niveau een kruispunt wordt van expertise en uitwisseling rond vrijetijdsparticipatie**. Vrije tijd begint lokaal en is en zal altijd lokaal verankerd zijn. Nabijheid is de kracht van vrijetijdsparticipatie. Maar cultuur, jeugd en sport zijn van nature méér dan lokaal. Elk cultuurhuis wil een zo ruim mogelijk bereik, elke sportclub een sterke regionale inbedding (en uitstraling), een jeugdbeweging wil banden met omliggende jeugdbewegingen. Dat maakt van de bovenlokale ruimte een potentieel krachtig kruispunt van vrijetijdsparticipatie, waar actoren worden samengebracht, waar initiatieven worden genomen vanuit een gemeenschappelijk belang en uitdaging die de eigen gemeentegrenzen overstijgt.

Netwerken vrijetijdsparticipatie kunnen daarbij een centrale rol spelen. Vrijetijdsdiensten en sociale organisaties werken er samen aan een participatief vrijetijdsbeleid. Ze blazen er leven in instrumenten als UiTPAS, Vrijuit of ook Iedereen Verdient Vakantie, om van daaruit ook andere drempels aan te pakken. Ze leggen linken met andere participatiebevorderende initiatieven zoals buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA); brengen participatieve vrijetijdswerkingen onder het voetlicht op lokaal of bovenlokaal niveau; betrekken structureel sociale en welzijnsorganisaties en geven zo een stem aan mensen voor wie de toegang tot vrije tijd minder evident is.

Bovenlokaal liggen er veel kansen om het werkveld rond inclusie en participatie te vergroten, méér linken te leggen en samen expertise op te bouwen. Maar ook hier zal het begeleiding vragen om de punten te verbinden, en vanuit de inhoud en gezamenlijke missie, toe te werken naar een gedragen en concreet verhaal rond vrijetijdsparticipatie.

Kortom, we weten wat ons te doen staat. En dat is niet min. Maar met de doelstellingen, ambities en maatschappelijk engagement voorop kunnen we samen met het veld een duurzame impact realiseren. Ook dat lees je in dit jaarverslag. Maar ook met de nodige ruimte om erop in te zetten. ruimte voor de actoren om er op het terrein mee aan de slag te gaan, en voor onze kenniswerking om daarbij een kwaliteitsvolle en op impact gerichte ondersteuning te kunnen geven. Die ruimte geven, is een beleidskeuze. Demos als vzw mag dan ophouden te bestaan, voor die ruimte zullen we altijd blijven ijveren.

Met dank en respect voor het grote engagement van het hele team: Ann Van de Vyvere, Turid Sintobin, Jan Wallyn, Hanne Gyselbrecht, Els D'hooge, Bart Ketelslegers, Helene D'haeseleer, Kim Billiau, Chirine Gerits, Dora Turay en Bart Soons.

Veel leesplezier.

Gijs Justaert
Algemeen directeur Demos

STRUCTUUR JAARVERSLAG

Het jaarverslag 2024 volgt een andere structuur dan de voorbije jaren. In overleg met het Departement CJM goten we de doelstellingen van de Beheersovereenkomst 2023-2024 in een nieuwe structuur. Eén die beter weergeeft wát we doen en hoe we dat doen, mét meer focus voor onszelf en onze partners. Begin 2024 stelden we hiervoor het document “Jaarprioriteiten 2024” op, dat we communiceerden naar CJM. We linkten deze nieuwe structuur aan de bestaande Beheersovereenkomst, zodat we ook duidelijk weergeven dat elk van die doelstellingen wel degelijk opgenomen werd.

Jaarprioriteiten 2024

DOELSTELLING 1: Als expertisecentrum versterkt Dēmos innovatieve participatieve praktijken in het brede vrijetijdsveld (cultuur, jeugd en sport)

RESULTATEN	LINK MET BHO
Binnen de drie sectoren worden innovatieve praktijken samengebracht en versterkt door gemeenschappelijke acties (uitwisseling, vorming & begeleiding, uitwerking tools, campagnes, beleidsacties, onderzoek, ...)	SD 1.1.; 1.6.; 2.3.; 3.3.;3.5.;
Door kennisdeling, communicatie, uitbreek-momenten en campagnes is de zichtbaarheid van innovatieve praktijken versterkt	SD 1.3.; 1.6.; 3.1.; 3.2.; 3.4.; 3.5.

PRIORITEITEN 2024	TIMING
<p>Het Sociaal-sportief Platform organiseert 3 gezamenlijke activiteiten met het oog op uitwisseling en capaciteitsversterking, beleidswerk, erkenning en zichtbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorstellingsmomenten en lobbyactiviteiten memorandum sociaal-sportief Platform • Trefdag Spo(r)tlight waarop sociaal-sportief uit heel Vlaanderen en Brussel wordt samengebracht (uitwisseling, verdieping, inspiratie en motivatie) • Thematische uitwisseling rond het rapport 'Precaire praktijken' • Samen met het Platform rond participatieve kunstpraktijken ondersteunt Dēmos de projecten in het kader van (H)art&society en versterkt ze de zichtbaarheid én het draagvlak van participatieve kunstpraktijken. • De 6 weerhouden projecten binnen de oproep (H)art&society worden ondersteund en krijgen trajectbegeleiding: coaching, uitwisseling, kennisborging, events. • Realisatie van een mapping van participatieve kunstpraktijken met het oog op versterking van zichtbaarheid en draagvlak van PKP in kunsthogescholen en het brede cultuurveld. (fase 3 ontsluiting samen met slotevent H&S) • Het netwerk rond en met innovatieve participatie-initiatieven van jongeren is ondersteund en versterkt • Regelmatige samenkomsten van het netwerktraject zorgen voor een gemeenschappelijke richting in hun werk rond creatieve ruimte voor jongeren • Organisatie netwerkevent rond traject 'creatieve stem' (AKB) 	<p>maart '24 oktober '24</p> <p>januari - december 2024</p> <p>januari - maart (fase 1) maart 2025 (fase 2 en 3)</p> <p>j</p> <p>anuari - december 2024</p>

DOELSTELLING 2: Als expertisecentrum ondersteunt Dēmos het werkveld rond inclusie en participatie in de vrije tijd (cultuur, jeugd en sport)

RESULTATEN	LINK MET BHO
Actoren in de cultuur-, jeugd-, en sportsector zijn ondersteund in hun ambitie rond inclusie en de participatie van kansengroepen	SD 1.1.; 2.4.; 3.1.; 3.2.; 3.4.; 3.5.;
Netwerken vrijetijdsparticipatie, de trekkers van deze netwerken en lokale besturen zijn ondersteund met inhoudelijke verdieping en tools rond vrijetijdsparticipatie van kansengroepen en een inclusief vrijetijdsbeleid	SD 1.2.; 1.4.; 2.1.; 2.2.; 2.4.; 4.4.
Sociale organisaties die werken met en voor mensen die drempels ervaren, zijn versterkt in hun strategieën rond toeleiding, het wegwerken van drempels en het versterken van gelijke kansen aan vrijetijdsparticipatie.	SD 3.5.; 4.2.; 4.4.

PRIORITEITEN 2024	TIMING
<p>Dēmos ondersteunt het werkveld met haar expertise door in te gaan op dienstverleningsvragen. Die leiden tot coachings en desgevallend begeleidingstrajecten.</p> <p>Reeds lopende/geëngageerde begeleidingstrajecten en -opdrachten voor 2024:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Traject Sport Vlaanderen en diversiteit • Begeleiding en samenwerking Graphic Novel Park Poetik (inclusie als organisatievorm) • Theater in de vrije tijd en inclusief werken (ism Open Doek) • Vilvoorde Lerend netwerk inclusie en toegankelijkheid • Begeleiding Jeugdraad Aarschot rond actieplan drempels en inclusie (ikv Komaf) 	/
<p>Verderzetten van lopende netwerktrajecten samen met sport-, cultuur- en jeugdactoren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Netwerktraject Sportfederaties en kansengroepen – ontwikkeling en lancering zelfscan voor sportclubs & coachingscyclus • Netwerktraject Platoo Inclusief • Netwerktraject Cultureghem en lerend netwerk “Uit vrije wil in Vrije tijd” rond inclusief vrijwilligerswerk – ontsluiting Theaterfestival • Netwerktraject Staten-Generaal kinderen en jongeren in armoede en vrije tijd 	/
Dēmos begeleidt Netwerken vrijetijdsparticipatie in hun werking rond de participatie van mensen die drempels ervaren aan lokaal/bovenlokaal vrije tijd.	
<p>Uitwerking van een toekomstplan voor de ondersteuning van netwerken vrijetijdsparticipatie, hun trekkers, lokale besturen en IGS'sen in samenwerking met OP/TIL en publig. 4 pijlers:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitklaren taakverdeling en samenwerking met OP/TIL op basis van decretale taken; • Opmaak van een gezamenlijke basisvorming ‘vrijetijdsparticipatie van kansengroepen’ op maat van lokale besturen samen met publig; OP/TIL; IVV; Netwerk tegen Armoede e.a. • Opmaak van een inspiratiegids/toolbox voor netwerken VTP met tools, inspiratie en hands-on materiaal rond inhoud, netwerking, opstart netwerk VTP, afsprakennota. • Start met lange termijnplan voor inhoudelijke en verdiepende trajecten rond vrijetijdsparticipatie 	<p>april 2024 september 2024</p> <p>2de semester</p> <p>2de semester</p>

PRIORITEITEN 2024	TIMING
<p>Concretisering van werking met welzijns- en sociale organisaties rond vrijetijdsparticipatie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forum-moment voor leden en partners van Vrijuit • Uitwerking strategie consolidatie en concretisering netwerk sociale organisaties 	/
<p>Dēmos participeert als expertisecentrum in externe platformen en netwerken om de expertise, visie en tools rond vrijetijdsparticipatie van kansengroepen te versterken in het brede veld.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Externe netwerken waar onze visie wordt uitgedragen: VVSG Overleg VT actoren; Cultuurtafel Bovenbouw; Beleidswerkgroep Inclusie in en door de Sport (BIIND); Ambrassade beleidswerkgroep Inclusie en diversiteit ; Bataljong Stuurgroep Label Kindvriendelijke steden en gemeenten; Bataljong beleidsgroep regie Vrije Tijd; Stuurgroep Art.is.t.Care (rond kunst en zorg); Consortium Zorgzame buurten. • Deelname aan jury's en commissies vanuit Dēmos' expertise: Beoordelingscommissie Kunstkuur; KBS (Vinci projecten en Nike Community); 	

DOELSTELLING 3: Als expertisecentrum verzamelt, borgt en deelt Dēmos expertise rond inclusie en participatie aan vrije tijd van mensen die drempels ervaren; houdt ze de vinger aan de pols en zet ze in op het verdiepen van thema's rond haar kernopdracht

RESULTATEN	LINK MET BHO
Kennisopbouw en -deling van waardevolle praktijken en ervaringen zijn in beeld gebracht en uitgedragen naar het werkveld, stakeholders en partners.	SD 1.6.; 3.1.; 3.2.;
Door kennisdeling en communicatie versterkt en inspireert Dēmos het werkveld met praktijken en expertise rond participatie en inclusie	SD 1.3.; 1.6.; 3.1.; 3.2.; 3.4.; 3.5.
PRIORITEITEN 2024	TIMING
<p>Innovatieve en leerrijke praktijken uit het vrijetijdsveld rond de participatie van mensen die drempels ervaren, worden gekapitaliseerd en geborgd om expertise te verzamelen en te delen met het brede veld;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling van kennisdossiers rond de netwerktrajecten – vb. toegankelijke festivals; inclusief vrijwilligerswerk; enz. (zie 2.2.); • Begeleidingsopdrachten die gericht zijn op het kapitaliseren en borgen van expertise en kennis: Musikaa (nov-maart 2024); Inspiratielab Komaf • Kapitaliseren en borgen van praktijken rond participatieve muziekprojecten (ism HoGent) • Intersectoraal werken (n.a.v. participatieve dans) • Safe & brave spaces (kunst en cultuur, jeugd,...) 	<p>april 2024 september 2024</p> <p>2de semester</p> <p>2de semester</p>

PRIORITEITEN 2024	TIMING
<p>Borgen en kapitaliseren van innovatieve participatiepraktijken in artikels en andere communicatiedragers (audiovisueel e.d.) en expertise-deling met het werkveld</p> <ul style="list-style-type: none"> • Communicatie-items zorgen voor kennisborging en -deling rond innovatieve participatiepraktijken 	/
<p>Dēmos deelt expertise met het brede vrijetijdsveld adhv een proactief, hands-on en realistisch communicatieplan en via de optimalisatie van haar communicatietools</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beperkte actualisatie, opkuis website ifv toegankelijkheid • Thematische/sector-specifieke nieuwsbrieven met oog op kennisdeling met actoren in het vrijetijdsveld • Regelmatige updates sociale media (LinkedIn, facebook) over onze activiteiten 	
<p>Dēmos mobiliseert vrijetijdsactoren rond haar kernthema 'participatie van mensen die drempels ervaren' met het oog op inspiratie, kennisdeling, borgen van 16 jaar werking en het vieren van de overgang naar publiq</p>	november 2024

DOELSTELLING 4: Als dienstverlener faciliteert Dēmos de participatie van mensen in armoede aan bovenlokale vrijetijdsevenementen via een systeem van financiële tegemoetkoming (Vrijuit)

RESULTATEN	LINK MET BHO
De middelen van het Fonds Vrijtijds participatie worden voor 100% benut aan de doelstelling om mensen met een beperkt budget te laten deelnemen aan bovenlokale cultuur- en sportevenementen.	SD 4.1.; SD 4.3.;
PRIORITEITEN 2024	TIMING
Verdere optimalisatie van de procesflow van Vrijuit (van ontsluiting aanbod tot ticketafhandeling) door overleg met publiq over de toekomstige samenwerking tussen Vrijuit en UiTPAS;	januari - december 2024
Opzetten experimenten met directe ticketverkoop via de partners van Vrijuit;	januari - december
Start met openstellen van Vrijuit-aanbod voor individuele UiTPAS met kansentarief-houders door de samenwerking met publiq (cf. <i>onder voorbehoud goedkeuring Project KBS</i>)	
Versterking van het sportaanbod van Vrijuit	
Organisatie van 4 infosessies rond de werking en het aanbod van Vrijuit voor potentiële leden, in samenwerking met IVV	

DOELSTELLING 5: De toekomstige samenwerking met publiq, alsook de inhoudelijke samenwerking met andere actoren is verduidelijkt en in overeenkomsten vastgelegd

RESULTATEN	LINK MET BHO
Rond de doelstellingen inzake de participatie van kansengroepen aan vrije tijd zoals opgenomen in het 'Decreet digitale actoren', zijn samen met publiq inhoudelijke afstemming bereikt in functie van het beleidsplan 2025; alsook de eerste grote lijnen van het beleidsplan 2026-2030. (deadline juni 2024)	
Een samenwerkingsovereenkomst rond netwerken vrijetijdsparticipatie is gedragen door publiq, OP/TIL en Dēmos. (timing: april -september 2024)	/
Dēmos zet verder in op de verbreding en consolidatie van de samenwerking met de bovenbouw-actoren in de sectoren cultuur, sport en jeugd.	SD 2.4.; 3.5.; 4.4.; 5.3.
PRIORITEITEN 2024	TIMING
Organisatie van inhoudelijke, formele en informele overlegmomenten tussen Dēmos en publiq vanuit de doelstellingen; Maandelijkse bijeenkomsten van het Coördinatie-overleg Dēmos-publiq om de samenwerking concreet vorm te geven.	januari - december
Samen met publiq maken we duidelijke afspraken rond samenwerking in '24-'25 met de verschillende actoren (in het vrijetijdsveld, lokale besturen e.d.) waarmee vandaag reeds wordt samengewerkt	januari - juni
Uitwerking toekomstplan vrijetijdsparticipatie in de netwerkgemeente en IGS met OP/TIL en publiq – cf. doelstelling 2.2.	januari - juni
Met de bovenbouw-actoren uit de cultuur-, sport- en jeugdsector , alsook andere domeinen zoals welzijn, samenleven, enz. wordt verder bekeken waar uitdagingen liggen en samenwerking met Dēmos zinvol kan zijn/verdiept kan worden. (We overleggen transparant met onze stakeholders met oog op toekomstige samenwerking met publiq)	januari - december

DOELSTELLING 6: Dēmos draagt zorg voor haar personeel en organisatie in deze transitieperiode

RESULTATEN	LINK MET BHO
Het personeel beschikt over duidelijkheid ivm rollen en functies in de huidige en toekomstige werking (2024-2025) en wordt via actief vormingsbeleid versterkt in het functioneren.	SD 5.1;
De nieuwe overlegstructuur wordt verder uitgerold en geoptimaliseerd en leidt tot meer transversaliteit, samenwerking, collectieve gedragenheid en verdere inhoudelijke verdieping in de werking van Dēmos met oog op de toekomst.	/
Een dynamische en voltallige Dēmos-ploeg kijkt positief en gedreven naar de toekomst met publiq en de werking rond participatie van kansengroepen.	SD 2.4.; 3.5.; 4.4.; 5.3.
PRIORITEITEN 2024	TIMING
Functioneringsgesprekken met team en directie worden hernomen op basis van geactualiseerde functiefiches en een geactualiseerd organogram	januari - december
Implementatie vernieuwd VTO beleid en opleidingsplan	
Rollen en functies worden verder verduidelijkt voor iedereen; de vernieuwde overlegstructuur geconsolideerd	
Er wordt actief ingezet op het welzijn van de Dēmos-personeelsploeg in deze transitieperiode	

DE RESULTATEN VAN 2024

DOELSTELLING 1: Als expertisecentrum versterkt Dēmos innovatieve participatieve praktijken in het brede vrijetijdsveld (cultuur, jeugd en sport)

Vooropgestelde resultaat

Binnen de drie sectoren worden innovatieve praktijken samengebracht en versterkt door gemeenschappelijke acties (uitwisseling, vorming & begeleiding, uitwerking tools, campagnes, beleidsacties, onderzoek, ...)

Concreet?

Dēmos gaat actief op zoek en ondersteunt organisaties en werkingen die op een innovatieve manier inzetten op participatie. We brengen deze organisaties samen, laten hen uitwisselen en leren van elkaar, borgen de opgedane kennis om die verder te delen, maken geleerde lessen zichtbaar voor het brede veld en geven de relevante signalen door aan het beleid.

In een notendop:

- Het project **(H)art&society** werd succesvol gelanceerd, waarbij 6 samenwerkingsverbanden tussen kunstenaars, kunsthogescholen en sociale organisaties werden ondersteund rond kunst en warme buurten.
- Een **mapping rond participatieve kunstpraktijken** in Vlaanderen en Brussel werd gerealiseerd, vertrekkende van de 8 vorige edities van (H)art&society. De focus lag op duurzame samenwerkingsverbanden tussen participatieve kunstpraktijken, sociale of welzijnsorganisaties en kunsthogescholen. We deelden de geleerde lessen met het brede kunstenveld.
- Het **Netwerk Creatieve Stem** dat jongeren in kwetsbare situaties verbindt rond kunst, muziek en creatieve ruimte organiseerde 5 bijeenkomsten en trok het evenement **“Vrij Spel!”**, een opdracht van CJM aan Dēmos in kader van het VAPA (Vlaams Actieplan Armoedebestrijding), mee In artikels en video's werden geleerde lessen gedeeld met de sector van het jeugdwerk.
- **Het Sociaal-sportieve veld en Platform** kende een belangrijk jaar met mooie resultaten: een succesvolle beleidscampagne én een vermelding van het thema in het Vlaamse Regeerakkoord. Maar ook inhoudelijke uitwisselingen en een 2de editie van Spo(r)tlight, waarbij meer dan 200 deelnemers, 46 lesgevers, 10 panelleden werden gemobiliseerd in 23 workshops.

Highlights 2024

Binnen elk van de sectoren waarin Dēmos actief is, werd in 2024 ingezet op de doelstelling om innovatieve werkingen rond participatie te versterken. Dēmos zet proactief in op deze doelstelling: we wachten niet op vragen vanuit het veld, maar gaan zelf proactief op zoek naar werkingen en vernieuwende praktijken, brengen hen samen in netwerken en zoeken samen naar antwoorden op hun participatie-uitdagingen.

In 2024 staken we onze energie onder meer in :

Het **versterken van het participatieve kunstenveld** op kennisdeling- en netwerkniveau met de betrokkenheid van kunsthogescholen en sociaal-artistieke werkingen, als op experimentniveau door het project (H)art&society.

- Het project (H)art&society, waarvoor Dēmos samenwerkt met 7 Vlaamse en Brusselse Kunsthogescholen, werd in 2024 opgestart. Het project wordt ondersteund vanuit onze beheersovereenkomst, alsook met bijkomende financiering vanuit Cera. Het doel van het project is om samenwerkingsverbanden te promoten en ondersteunen, waarbij kunst en cultuur een gemeenschapsversterkende rol hebben naar mensen en buurten waar de toegang tot kunst en cultuur minder vanzelfsprekend is. Kunstenaars en sociale organisaties werken hiervoor intensief samen, met cultuur als bindmiddel. Hun projecten zijn steeds verbonden aan één van de kunsthogescholen, en worden inhoudelijk ondersteund door Dēmos. We beschouwen het als onze basisopdracht om deze innovatieve praktijken te versterken en ondersteunen met onze expertise, alsook de geleerde lessen te delen met het brede kunstenveld. De bijkomende financiering – in dit geval vanuit Cera – wordt ingezet om theorie en praktijk te verbinden en samenwerkingsverbanden in het veld te ondersteunen. Concreet realiseerden we onder meer:
 - In februari 2024 organiseerde Dēmos een kick-off en een pit-stop in september van het project, waarbij de 6 geselecteerde laureaten/samenwerkingsverbanden werden samengebracht. Om bij aanvang en tijdens de uitrol van hun project ook elkaars projecten te leren kennen, ervaringen maar ook twijfels te delen, uitdagingen en voortgang, alsook wederzijdse tips en raad te kunnen geven.
 - **Waar zijn we fier op?** (H)art&society richt zich op uiteenlopende doelgroepen, soms heel afgebakend, soms ruimer, maar wel altijd met een focus op hoe kunst en cultuur warme buurten en gemeenschappen kunnen versterken. Het ging om mantelzorgers van chronisch zieken (in samenwerking met Samana), huishoudpersoneel, kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking, artistieke nieuwkomers, enz. Op een directe manier zijn er zo'n dertig mensen betrokken bij de projecten. Op een indirecte manier heeft elk project impact op een veelvoud hiervan, zo namen méér dan 150 mantelzorgers deel aan het project 'Tussen de Regels'.

Heel mooi was dat één van de projecten zich ook richtte op overleden mensen die zo in eenzaamheid leefden, dat zelfs een begrafenis overbodig leek. Het project “Afscheidsritueel” richt zich op zijdie nergens meer welkom zijn, niet langer deel uitmaken van een gezin of een gemeenschap en verstoten zijn van de maatschappij. Kunstenaars, zorgmedewerkers en de bezoekers creëren samen een nieuw afscheidsritueel, want ook zij hebben recht op een waardig einde.

Lees alles over de 6 projecten, hun ervaringen, voortgang en geleerde lessen

- **Wat kon er volgens ons beter?** Kwalitatieve en inhoudelijke ondersteuning van projecten die werken met mensen in maatschappelijk kwetsbare situaties, vraagt tijd, ruimte en zorg naar alle stakeholders toe. Een vertrouwensrelatie tussen kunstenaar, kunsthogeschool en een doelgroep die kwetsbaar is vraagt tijd, wat soms haaks staat op de beperkte timing van een project. Als Dēmos dienen we na te denken hoe de ondersteuning ook op langere termijn, over de timing van een project heen, duurzaam georganiseerd kan worden.
- Next steps: in 2025 ronden we dit project af, met een slotevent op 27 mei in Rataplan, Antwerpen. Welkom!
- Samen met het Platform Participatieve kunstpraktijken, dat gefaciliteerd wordt door Dēmos, realiseerden we in 2024 een **“Mapping rond participatieve kunstpraktijken in Vlaanderen”**. Vertrekpunt van deze mapping was de ondersteuning die we afgelopen 8 jaren boden aan samenwerkingsverbanden rond participatieve kunstpraktijken – zoals bij (H)art&society. Enkele conclusies uit de mapping:
 - Meer dan 80 samenwerkingsverbanden werden afgelopen jaren ondersteund;
 - Vele van die projecten brachten ofwel structurele werkingen teweeg, ofwel duurzame samenwerkingsverbanden tussen sociale organisaties of socio-artistieke organisaties en kunsthogescholen;
 - Bij kunsthogescholen is er de nood om op een meer duurzame manier in te zetten op een verankering van inclusieve en participatieve kunstpraktijken in hun opleidingen;
 - De succesfactoren voor participatieve kunstpraktijken die uit de mapping naar boven kwamen, werden in een artikel samengebracht en gedeeld met het veld. Waarom participatieve praktijken onmisbaar zijn voor kunstopleidingen.

We bouwden verder aan het “[Netwerk creatieve stem](#)” waar jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties en hun organisaties samen een netwerk uitbouwen van safer spaces voor en door jongeren, via cultuur en muziek. Dēmos en de organisatie Chapp de Mic zochten samen met andere organisaties hoe we dit verhaal van creatieve ruimtes voor de jongeren konden versterken. We gingen langs bij andere organisaties die jongeren in hun kracht zetten en ruimte bieden om met hun verhaal om te gaan via de kunsten. Enkele verwezenlijkingen in 2024:

- 5 bijeenkomsten, telkens bij één van de stakeholders of externe partners van het netwerk, waaronder: Larf! ; Trix; Chapp de Mic ; Stampmedia; Het Paleis
- 2 artikels als opdracht aan Stampmedia: [Open muziekstudio bij Larf! Waar theater en muziek thuis zijn](#); [De nieuwe spelers, zes edities vooropleiding](#)
- Waar zijn we fier op? Dat het Netwerk Creatieve Stem zich sterk engageerde om mee te trekken aan het event “Vrij Spell!” (zie verder), een opdracht die Dēmos kreeg van CJM in het kader van het VAPA (2023-2024). Door het netwerk mee in de cockpit te zitten, kwamen heel diverse stemmen aanbod, kwamen kinderen en jongeren in zeer kwetsbare situaties mee aan het stuur te zitten bij de organisatie van het event.
- Vervolg: in 2025 gaan we langs bij Fabuleus en zetten we in op het ontdekken van artistieke disciplines. We willen samen met de betrokken actoren bekijken hoe we dit netwerk willen of kunnen verduurzamen en in handen leggen van de actoren, na enkele jaren begeleiding door Dēmos.

We versterkten het [Sociaal-Sportief Platform](#), een netwerk voor kennisdeling, uitwisseling en capaciteitsversterking van sociaal-sportieve werkingen uit heel Vlaanderen en Brussel, verder. In 2024 breidde dit Platform verder uit van 44 naar 48 leden. Een echte grote uitbreiding behoort zeker tot het potentieel, maar omwille van keuzes en tijd zetten we hier nog niet op in. Het Platform heeft een [eigen website](#) en eigen bestuur samengesteld uit een achttal leden. Dēmos faciliteert en ondersteunt het Platform vanuit haar basisopdracht. In de opmaak van de jaarplannen en prioritaire acties en thema's, wordt er op een participatieve manier met het Platform gewerkt, waarbij de leden het eigenaarschap hebben.

In 2024 realiseerde het Platform, verschillende activiteiten:

- Naar aanleiding van de regionale (juni) en lokale (oktober) verkiezingen, ontwikkelde het Platform in het tweede semester van 2023 een onderzoek rond preciaire praktijken, en een memorandum met beleidsaanbevelingen om sociaal-sportief in Vlaanderen en Brussel te promoten. In de aanloop van beide verkiezingen werd een sociale media (Facebook, Instagram, LinkedIn) campagne opgezet waarbij de leden van verschillende sociaal-sportieve werkingen de beleidsaanbevelingen kracht bij zetten. Verschillende van de aanbevelingen uit het memorandum en bijbehorende studie vonden hun weg naar de partijprogramma's. Een rechtstreeks resultaat is ook de verwijzing naar sociaal-sportief in het Vlaamse Regeerakkoord.

- In oktober 2024 werd in De Centrale in Gent de [tweede editie van Spo\(r\)tlight](#) georganiseerd. Spo(r)tlight is een ontmoetings- en uitwisselingsmoment van en met sociaal-sportieve werkingen en was het eindproduct van een participatief voorbereidingstraject met een kerngroep. De kerngroep bestond uit Oost-Vlaamse en Gentse sociaal-sportieve praktijken. Aan de hand van een voortraject werd zowel de inhoud als het verloop van deze dag bepaald.
- Met 23 inhoudelijke workshops, 10 panelleden, 46 lesgevers en meer dan 200 deelnemers werd Spo(r)tlight meer dan een succes. De aftermovie, het verslag en de inhoudelijk presentaties van de lesgevers zijn hier te vinden: [Materiaal voor Trefdag Spo\(r\)tlight Gent - Sociaal Sportief](#).
- Tijdens twee meetings in 2024 werden inhoudelijke thema's besproken waarvan de reflecties en geleerde lessen gedeeld werden met andere sportactoren. Het ging onder meer om de verankering van sociaal-sportief in de landelijke gemeente, het potentieel om de relatie tussen onderwijs en sociaal-sportief te versterken via BOA en andere, enz.
- Sociaal-sportief wint meer en meer aan zichtbaarheid, draagvlak en interesse van heel wat sport- en andere actoren. Leden van het Platform en Dēmos werden dan ook meer dan geregeld gevraagd om te spreken, workshops of input te geven op studiedagen, vormingsmomenten of bijeenkomsten van andere actoren. Bijvoorbeeld:
 - Workshop rond sociaal-sportief in de landelijke gemeente op het Congres van het Netwerk Lokaal Sportbeleid (75 deelnemers aan de workshop);
 - Workshop op de Trefdag Sportparticipatie van het Netwerk Lokaal Sportbeleid (ca. 40 deelnemende gemeentebesturen);
 - Workshop rond sociaal-sportief op de 'Slotconferentie' van KOMAF, rond inclusie en diversiteit in het jeugdwerk (ca. 150 deelnemers uit het jeugdwerk);
 - Op vraag van Sport Vlaanderen werd er vanuit sociaal-sportief input gegeven in de 'Mapping van het opleidings- en vormingsaanbod rond inclusie in de sport' (gerealiseerd door Idea op vraag van Sport Vlaanderen).
 - We kunnen hier nog tientallen activiteiten aan toevoegen waar Dēmos of sociaal-sportieve werkingen betrokken waren.

DOELSTELLING 2: Als expertisecentrum ondersteunt Dēmos het werkveld rond inclusie en participatie in de vrije tijd (cultuur, jeugd en sport)

Vooropgestelde resultaat

- Actoren in de cultuur-, jeugd-, en sportsector zijn ondersteund in hun ambitie rond inclusie en de participatie van kansengroepen.
- Netwerken vrijetijdsparticipatie, de trekkers van deze netwerken en lokale besturen zijn ondersteund met inhoudelijke verdieping en tools rond vrijetijdsparticipatie van kansengroepen en een inclusief vrijetijdsbeleid.
- Sociale organisaties die werken met en voor mensen die drempels ervaren, zijn versterkt in hun strategieën rond toeleiding, het wegwerken van drempels en het versterken van gelijke kansen aan vrijetijdsparticipatie.

Concreet?

- Dēmos ontvangt dienstverleningsvragen van actoren uit cultuur, jeugd en sport met vragen en uitdagingen rond participatie en inclusie. Vanuit die vragen zet Dēmos coachings op (max. 3 sessies); of langere begeleidingstrajecten; alsook lerende netwerken indien eenzelfde thema of uitdaging bij verschillende actoren leeft en ze er samen aan de slag mee willen gaan.
- Dēmos begeleidt Netwerken vrijetijdsparticipatie en hun trekkers met inhoud en expertise rond de vrijetijdsparticipatie van kansengroepen. Anno 2024 zijn er in zo'n 200 gemeenten een dergelijk netwerk, waarvan 3 op bovenlokaal niveau, en 176 op lokaal niveau. In het kader van het herziene decreet '*Bovenlokale cultuurwerking*', werd hierbij een sterke focus gelegd op de verkenning en vergroting van het draagvlak voor bovenlokale netwerkvorming.
- Sociale organisaties die werken met en voor mensen voor wie de toegang tot cultuur, jeugd en sport minder of niet evident is, worden op verschillende manieren bij de werking van Dēmos betrokken: als expertise partner in begeleidingen en lerende netwerken, als vinger aan de pols via dialoogtafels in het kader van Vrijuit (zie verder), als actor in projecten en events die we opzetten.

In een notendop:

- Het kennisteam binnen Dēmos ontving **507 dienstverleningsvragen** in 2024. Dit is een stijging t.a.v. vorige jaren (154 in 2022, 472 in 2023) en toont niet alleen een hervonden zichtbaarheid en toegankelijkheid van Dēmos, maar vooral ook een toegenomen nood van het veld voor begeleiding en expertise rond het thema participatie en inclusie.
- Die vragen proberen we zelf te categoriseren per sector, maar door de vaak sectoroverschrijdende invalshoek (waarop onze werking ook gestoeld is) is dat niet steeds eenvoudig. Grosso modo kunnen we stellen dat **30% van de vragen op sport betrekking hebben; 21% rond jeugd; en 49% rond kunst en cultuur.**
- **49 van die vragen betroffen rechtstreeks Netwerken vrijetijdsparticipatie.** Dat is een lichte daling t.a.v. 2023 maar niet onlogisch gezien de decretale wijziging één het verkiezingsjaar.
- Er werden, in het kader van Vrijuit, **3 dialoogtafels** georganiseerd (Gent, Leuven, Antwerpen) waarin **organisaties die werken met en voor mensen in kwetsbare situaties** in uitwisseling gingen met Dēmos over drempels aan vrijetijdsparticipatie.

Highlights 2024

Om dit jaarverslag voor iedereen beheersbaar te houden, kiezen we een beperkt aantal realisaties uit om dieper toe te lichten. Bij de andere realisaties houden we het korter en linken we naar de resultaten die in de vorm van artikels, kennisdossiers, andere delers op onze website te vinden zijn.

Het versterken van actoren in cultuur, jeugd en sport rond participatie en inclusie

Enkele resultaten in een notendop:

- Het **lerende netwerk 'How to Omta'** van 5 cultuurpartners werd succesvol afgerond en gedeeld in o.m. een **publicatie: Uit Vrije wil in vrije tijd**, een podcast, en voorgesteld op verschillende evenementen zoals het Theaterfestival.
- In het kader van het Sportfederatie-begeleidingstraject rond kansengroepen werden in 2024 **10 sportfederaties begeleid**. Hiervoor werden zowel Dēmos collega's als externe coaches ingezet vanuit het Sociaal-sportief Platform.
- Het **netwerktraject rond vrije tijd en kinderen en jongeren in armoede** werd met succes opgezet, versterkt en kwam tot beleidsaanbevelingen én een bijbehorend rapport. Het traject en aanbevelingen werden voorgesteld op het evenement "Vrij Spell!?"

Van How to Omta tot “Uit vrije wil in vrije tijd” : een lerend netwerk rond inclusieve vrijwilligerswerking in cultuur.

- **Hoe begon het?** In 2023 vertrok vanuit de Brusselse cultuurorganisatie Cultureghem de idee om haar ‘How to Omta’ ambitie te concretiseren én dit op een lerende manier aan te pakken. OMTA staat voor ‘Open Meeting space for Temporary Art’ (een open cultuurplaats, wat Cultureghem is) en het traject had tot doel om de cultuur en de programmatie ervan in handen te leggen van vrijwilligers en buurtbewoners. In het Anderlechtse Kuregem, waar Cultureghem gelegen is, zijn vrijwilligers echter ook mensen in kwetsbare situaties en/of van diverse-culturele achtergronden. Dat stelt uitdagingen, niet alleen over de culturele invulling, maar ook aan de organisatie. Cultureghem is zeker geen alleenstaand geval, ook andere cultuurinstellingen, vaak in grootsteden, worstelen met de vraag hoe ze vrijwilligers die kwetsbaar zijn kunnen betrekken. Vijf andere culturele partners sloten zich aan bij het lerende netwerk: Park Poétik (Vorst- St Gillis), 30cc (Leuven), Buda Kunstencentrum (Kortrijk), Viernulvier (Gent), SMAK (Gent). Gedeelde doelstelling: samenwerken aan een strategie voor absolute cultuurparticipatie, volledig in samenwerking met buurtbewoners, medewerkers, vrijwilligers, deelnemers, enz.
- **Hoe liep het concreet in 2024?** (Voor de realisaties 2023, zie jaarverslag vorig jaar). Het netwerk had al een concrete en stevige basis door elkaar te leren kennen door o.m. terreinbezoeken en deelnames aan elkaars activiteiten, een buddytraject, en thematisch verdiepende uitwisselingen. In 2024 kwam de focus te liggen op de gedeelde uitdaging rond het betrekken van vrijwilligers die zich specifiek in kwetsbare situaties bevinden. Hoe doe je dat, hoe versterk je ze, geef je ze vertrouwen, maar ook tot waar gaat eigenlijk je verantwoordelijkheid als cultuurorganisatie om de kwetsbare vrijwilligers te omkaderen en op andere vlakken te ondersteunen (van papieren tot welzijn). Hier werden thematische sessies rond opgezet om de organisaties te laten uitwisselen met elkaar; experts geraadpleegd en ervaringen geborgd én gedeeld via artikels.
- **Resultaten waar we fier op zijn**
 - We ronden het lerende netwerktraject af met een publicatie “Uit Vrije wil in vrije tijd” waarin de ervaringen van de deelnemende cultuurinstellingen worden gedeeld.
 - De geleerde lessen werden door Dēmos en de deelnemers van het netwerk voorgesteld tijdens een workshop op het Theaterfestival in Antwerpen in september. We gebruikten hiervoor participatieve methodieken als open space methodology om ook de andere cultuurwerkers/deelnemers aan de workshop zo participatief mogelijk te betrekken bij het traject. Hierbij waren zo’n 80 mensen aanwezig.

- Samen met enkele deelnemende organisaties én hun vrijwilligers realiseerden we een podcastserie “Uit vrije wil in vrije tijd” die in maart 2025 wordt gelanceerd.
- We ontsloten een inhoudelijk kennisdossier rond het gehele traject en de geleerde lessen op onze website, en deelden dit via nieuwsbrieven en sociale media met de kunst- en cultuursector. Verschillende organisaties, ook uit de culturele bovenbouw, namen dit ook op in hun mediakanalen.
- Er kwam een sterke interesse vanuit de sport- en jeugdsector voor dit traject en de geleerde lessen vanuit de ervaring in de cultuursector. Daardoor kunnen we met dit thema domein-overschrijdend aan de slag gaan en workshops in andere sectoren organiseren.
- Een leuk, indirect resultaat van het traject is dat het Gentse SMAK ook de kwetsbare vrijwilligers van Cultureghem betrok om mee na te denken over de invulling van de publieke ruimte die ze in en rond SMAK gaan realiseren.
- **Waar liepen we tegenaan?** We merken een sterke nood in het culturele veld om de uitdaging rond kwetsbare vrijwilligers sterker en dieper vast te pakken. Niet alleen om het oubollig klinkende ‘vrijwilligerswerk’ in een nieuw, participatiever (betrokkener) jasje te steken, maar ook om te experimenteren met strategieën. Bijvoorbeeld hoe cultuurinstellingen de buurten en gemeenschappen waarin ze zich bevinden en die onvermijdelijk ook mensen in kwetsbare situaties bevatten, kunnen betrekken bij hun werking. En zo cultuur toegankelijk maken voor iedereen. Dat is geen eenvoudige uitdaging, en vraagt meer middelen, tijd en begeleiding – iets waar organisaties die hier bij uitstek op willen inzetten, vaak geen ruimte voor hebben. Tegelijkertijd voelen we ook een sterke interesse voor het thema en de geleerde lessen van het traject vanuit de jeugd- en sportsector en dienen we ook zelf te bekijken of er ruimte is om hier verder mee aan de slag te gaan.

Vrij Spell!? Ook kinderen en jongeren in armoede spelen mee!

- Hoe begon het? In november 2023 kregen we vanuit de afdeling Jeugd van het departement CJM de vraag om een Staten-generaal rond vrije tijd en kinderen en jongeren in armoede uit te werken in het kader van het VAPA. In overleg met CJM kwamen we overeen om dit op de “Dēmos-manier” aan te pakken: vanuit een participatief traject, inzettend op gedragenheid, met organisaties én kinderen en jongeren in armoede die volwaardig betrokken worden. Geen event om het event, wel een proces (met een event en rapport als uitkomst) met het oog op gedragenheid, relevante voor en vanuit het veld, en participatie. De bijkomende financiering vanuit CJM werd ingezet om dit proces te kunnen realiseren, waarbij Dēmos ook mensen en middelen vrijmaakte om het denkproces ook sectoroverschrijdend te laten voeden en resoneren.

- **Het proces:** *Vrij Spel?! startte in november 2023 met een oproep om mee te werken aan beleidsaanbevelingen, door enerzijds een inkijk te geven in goede praktijken en anderzijds kennis en prioriteiten te delen. Een stuurgroep werd samengesteld met daarin **vzw Jong, Chapp de mic, JES vzw, Kenniscentrum Kinderrechten, De Ambrassade, het Netwerk tegen Armoede en Betonne Jeugd**. De stuurgroep voedde en stuwde het proces. We verbreedden de focus met praktijken uit verschillende sectoren en twee panels, waar we opnieuw verrijking in brachten met ervaringsdeskundigen, praktijkervaringen en onderzoeksbrillen.*
- **Waar mogen we best fier op zijn?**
 - *Vrij Spel!? werd georganiseerd op 24 april 2024 in de ‘broedplek’ Track Brussel, waarbij zo’n 120 deelnemers aanwezig waren (uit jeugdorganisaties zowel vanop het terrein als de bovenbouw, jeugdwelzijnswerk, sociaal-sportieve werkingen, en vele andere). Interessante praktijkvoorbeelden die Dēmos had samengebracht werden gedeeld en besproken, en van daaruit werden de voorgestelde beleidsaanbevelingen voorgelegd aan gesprekstafels waaraan naast jongeren en hun organisaties, ook een tiental beleidsmakers, inclusief de Minister van Jeugd en armoedebestrijding, aanschoven. Met die resultaten ging Dēmos verder aan de slag en publiceerde een rapport met de praktijken en aanbevelingen in mei 2024.*
 - *14 interessante praktijkvoorbeelden werden gekapitaliseerd, uitgeschreven en samengebracht in het eindrapport.*
 - *Vanuit het proces en de aanbevelingen kan Dēmos een versterkende rol spelen voor kinderen en jongeren in armoede en hun organisaties, zowel naar het beleid toe als naar het uitreiken en netwerken met de jeugdsector. We zullen er dan ook op inzetten om de aanbevelingen hun weg te laten vinden naar het nieuwe JKP en VAPA in 2025.*
- **Waar liepen we tegenaan?** *Tijd! Zes maanden voor een participatief traject is niet veel. Tegelijk wordt zo’n traject pas relevant (zowel voor het beleid als de actoren zelf) als het participatief is. Dat is trekken en sleuren, met veel engagement van de deelnemers, die zelf ook botsen op de limieten van hun engagement. Vele thema’s kwamen ter sprake en verdienen verdere verdieping en reflectie – een uitdrukkelijke vraag ook vanuit de deelnemende jeugd- en jeugdarmoedepartners. Maar al te vaak is tijd en ruimte om erover te reflecteren en te verdiepen een luxe voor organisaties die dag in dag uit knokken en zich inzetten voor en met kinderen en jongeren in armoede. Een dergelijk initiatief is dan ook zeer relevant! Meer nood aan meer Dēmos, zo lijkt.*

En voorts deden we onder meer :

- Opdrachten die we opnamen vanuit **KOMAF rond participatie en inclusie in het jeugdwerk**:
 - JNM 4 sessies ‘blinde vlekken’ drempels richting inclusieve werking: de inclusieploeg van de JNM wilde vanuit blinde vlekken nieuwe acties opstellen die hun werking inclusiever maken. Tijdens het traject nodigden we ook NON uit, Nu of Nooit diversiteit en werkten we aan acties die het beleidsplan inspireerden. Zie ook ‘verhaal’ (zie onder)
 - Aarschotse jeugdraad: 2 sessies diversiteit in het jeugdwerk (29 april en 6 mei), leidde onder meer tot een concrete wegwijzer voor de jeugdwerkingen.
 - Nijlen Jeugdraad: verkenning thema inclusie en participatie (23/11)
 - Op 15 maart een eenmalige sessie Druivenstreek introductie diversiteit en inclusie
 - Netwerkmoment Komaf: sessie bijdrage toeleiding Sportaround, panellid introductie
 - Netwerkmoment in verschillende regio’s: een deelname in Nieuwpoort
- Andere begeleidingstrajecten en -opdrachten binnen de **brede cultuursector**:
 - Begeleiding van de Cultuurdienst Molenbeek
 - Netwerktraject ‘Platoo Inclusief’, waar Dēmos een langdurig begeleidingstraject opzette (2022-2024) met het VGC Gemeenschapscentrum De Platoo in Koekelberg. Dat traject rond een meer inclusieve werking en aanbod kende een belangrijk jaar in 2023, en werd in 2024 met enkele praktische uitwerkingen opgevolgd. We verwerkte enkele nieuwe inzichten in het dossier.
- Zo’n **10 sportfederaties vonden de weg naar Dēmos voor een begeleiding rond kansengroepen** en hoe ze die sterker kunnen integreren in hun werken als federatie en naar hun leden toe. Dit kaderde zowel in de uitvoer van het specifieke project hierrond dat Dēmos uitvoerde in opdracht van Sport Vlaanderen, als enkele coachings die via een dienstverleningsvraag (zie boven) bij Dēmos terecht kwamen. Eind 2024 liep het Sportfederatieproject af, waarvoor we in 2025 nog een evaluatie en rapportering plannen. Wel kunnen we al stellen dat:
 - Sportfederaties die een begeleiding krijgen/kregen van Dēmos het gemiddeld beter doen in hun ‘Beleidsfocus kansengroepen’. Uit de feedback van Sport Vlaanderen blijkt dat zowel de kwaliteit van de dossiers verbetert, als de inhoud en duurzaamheid van de projecten zelf.
 - De federaties zelf zijn tevreden over de begeleiding van Dēmos. Zo melden verschillende van hen zich al meerdere jaren voor een begeleiding - wat toont dat ze er steeds verder mee aan de slag willen gaan - en lopen de begeleidingstrajecten vaker langer dan de vooropgestelde drie maanden, wat dan weer de nood aan meer diepgang en structurele ondersteuning aantoont vanuit het veld.
 - Hoe je als sportfederatie ondersteuning vindt rond kansengroepen

- Dēmos en de Vlaamse Sportfederatie (VSF) werkten samen met Thomas De Bock (PHD, UGent) aan een **“Scan laagdrempelige Sportclub”**. De scan is een praktische toepassing van het wetenschappelijke onderzoek over de factoren die participatie en inclusie bevorderen bij sportclubs. Samen met VSF bouwden we aan de scan, en werden er een 3-tal pilootbegeleidingen opgezet met Sportfederaties (Vlaamse Vechtsportplatform; Vlaamse Atletiekliga en Sportievak) over de toepassing ervan.
 - Op vraag van Sport Vlaanderen en in het kader van het BIIND Netwerk (zie onder), werkte Dēmos , samen met VSF en het Netwerk Lokaal Sportbeleid een project uit om de scan verder te promoten naar federaties en sportdiensten. We hopen hier in 2025 alsnog mee aan de slag te kunnen gaan, gedreven vanuit het enthousiasme van verschillende sportdiensten en -federaties. Ook al is de financiering van het project nog niet zeker, de opmaak ervan bracht alleszins de drie organisaties dichter bij elkaar rond de thema's participatie en inclusie.
 - Een laagdrempelige sportclub wat moet je allemaal weten
- Wat betreft het thema rond inclusie en sport werd in 2024 een nieuw groot netwerkevent georganiseerd in het kader van de **Beleidswerkgroep Inclusie in en door de Sport (BIIND)**, gecoördineerd door Sport Vlaanderen. Dēmos engageert zich als één van de drijvende krachten in zowel de coördinatiegroep van het netwerk als het bredere netwerk. In het kader van BIIND werd door Dēmos actief meegewerkt aan :
 - de BIIND netwerk- en studiedag (april 2024), waarbij een 50-tal professionals uit verschillende sectoren werden samengebracht rond het thema. Dēmos stond mee in, in nauwe samenwerking met Sport Vlaanderen, voor de inhoudelijke en methodologische aanpak van de dag.
 - In de tweede helft van 2024 werd in de schoot van het BIIND netwerk een studie besteld om het bestaande vormings- en opleidingsaanbod rond inclusie & sport in beeld te brengen. Hoewel IDEA deze studie uitvoerde, heeft Dēmos actief bijgedragen om zeker ook een perspectief van het terrein (sociaal-sportief en andere) mee te nemen in de studie.
- Door onze expertise en link met het veld wordt Dēmos gevraagd voor en betrokken bij heel wat **klankbord- en denkgroepen; onderzoeksgroepen en jury's**, enz. Hierbij een exemplarische oplijsting van waarover dit zoals gaat:
 - In de jeugdsector: Beleidswerkgroep Gelijke kansen en inclusie (De Ambrassade); Klankbordgroep Informeel Vrijwillig engagement (Bataljong); Netwerk Jeugdvriendelijke steden: Platform C; Commissie regie Vrije Tijd (Bataljong); Stuurgroep Kindvriendelijke Steden en gemeenten (Bataljong); Beleidsgroep denkmomenten Roots Vlaanderen; Inclusiecoalitie (Agentschap Opgroeien).

- In de cultuursector gaven we onder meer input aan de landschapstekening rond participatie van Kunstenpunt; we dachten mee met Socius rond participatie voor hun beleidsplanning; we namen deel aan het Symposium Participatie in de kunsten van Musikaa;
- In de sportsector: Beleidswerkgroep Inclusie in en door de sport (Sport Vlaanderen);
- In de welzijnssector participeert Dēmos aan het Consortium Zorgzame Buurten waar op twee symposia input werd gegeven rond vrijetijdsparticipatie.
- Jury's rond participatieve projecten en werkingen: KBS-Vinci Projecten; Warmste Sportinitiatief (Sport Vlaanderen) ; Kunstkuur; Odisee Hogeschool; ECRU jury voor bovenlokale projecten cultuur en cultuur & erfgoed;
- Dēmos wordt door verschillende partners en actoren gevraagd voor workshops, lezingen en input rond participatie en inclusie op studiedagen en dergelijke meer. In 2024 staken we onder meer tijd en energie in:
 - Workshops op het Congres Netwerk Lokaal Sportbeleid; Trefdag Participatie Netwerk Lokaal Sportbeleid;
 - Workshops op de vormingsdagen rond kansengroepen en inspiratiedagen van de Vlaamse Sportfederatie;
 - Workshops op het Publiqforum (publiq); OpHEF (Op/Til);
 - Thematische ondersteuning Connect Futuur (Cult!) rond het thema 'Derde Plek', met kennisborging
 - Omkadering en ondersteuning van de Open Doek Inspiratiedag en ontmoeting tussen sociaal-artistieke werkingen en theatergezelschappen (Open Doek);
 - Trefdag Brussel (departement Binnenlands Bestuur);
 - Spreker op de SARC International Conference on Cultural participation ;
 - Input Dēmos op de Hoorzitting van de Commissie Cultuur, Jeugd, Media en Sport van het Vlaamse Parlement rond het nieuwe Bovenlokale cultuurdecreet;

“Het traject maakte veel los. En dat merk je ook aan het actieplan dat we opmaakten en wat er in de beleidsnota terecht kwam.” Vrijwilliger JNM

“Komaf maakte een langere begeleiding financieel mogelijk en daar zijn we blij mee. In onze beleidsnota stond dit vooraf eerder als een analytische opdracht: we zoeken de blinde vlekken en pakken ze één voor één aan. Maar zo werkt het niet. We leerden gaandeweg dat het een organisch proces is, waar zaken in elkaar haken. Als gevolg van de sessies deden we onder andere verschillende acties tijdens het congres in de zomer om op een laagdrempelige manier iedereen mee te krijgen rond inclusie, we zetten nieuwe stappen rond inclusieve communicatie,... Dit traject heeft een duidelijke rol gespeeld in de voorbije twee jaar waarin we werkten rond drempels. De sessies waren best heftig soms, inhoudelijk was het wel veel. Het is een evenwichtsoefening voor een groep jonge vrijwilligers.

We hebben niet enkel geleerd over onze blinde vlekken, maar ook over hoe je zo'n traject intern loopt. Zo zouden we nu achteraf gezien andere kansen grijpen om andere vrijwilligers te betrekken, bijvoorbeeld tijdens een AV. Maar we weten ook dat we haalbare acties hebben en we houden alle ideeën bij. Een tip? Bepaal je richting, niet je eindpunt.”

Een getuigenis van een inclusiemedewerker en vrijwilliger van JNM, die via Komaf een traject aanvraag bij Dēmos om de drempels verder in kaart te brengen met het oog op een meer inclusieve werking.

Het begeleiden van Netwerken vrijetijdsparticipatie

Enkele reslutaten in een notendop:

- In 2024 ontvingen we reactief **49 vragen voor inhoudelijke ondersteuning** van Netwerken vrijetijdsparticipatie en hun trekkers.
- Proactief werd een **ronde langs 17 Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (IGS)** georganiseerd om te peilen naar en te motiveren voor bovenlokale netwerken vrijetijdsparticipatie;
- Met **7 IGS'en werden in het najaar opvolgessies** georganiseerd met het oog op een eventuele oprichting van een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie.

Zoals hierboven aangegeven was 2024 een bijzonder jaar voor de netwerken vrijetijdsparticipatie, die vandaag in zo'n 200 steden en gemeenten operationeel zijn. Enerzijds waren er natuurlijk de lokale verkiezingen, anderzijds was er de definitieve goedkeuring van het gewijzigde decreet rond bovenlokaal cultuurwerk. Beide elementen zorgden ervoor dat in vele gemeenten vooral werd gereflecteerd rond toekomstscenario's (zij het over nieuwe bestuursploegen, dan wel over de mogelijkheid van bovenlokale netwerken in het kader van IGS'en) en niet zozeer aandacht ging naar inhoudelijke verdieping, opstart of doorstart van de netwerken. Dat zorgde voor wat onzekerheid en een afwachtende houding, die in de tweede helft van 2024 weliswaar werd omgezet naar een meer proactieve strategie in het kader van deze netwerken.

Reactief - vanuit onze dienstverleningsopdracht rond inhoudelijke ondersteuning van deze netwerken en hun trekkers - ontvingen we 49 vragen voor ondersteuning vanwege de netwerken. Hierop werden vormingen, trajectbegeleiding of coachings opgezet om een antwoord te bieden rond de inhoudelijke uitdagingen.

Proactief - met het oog op de toekomst en de inwerkingtreding van het nieuwe bovenlokale cultuurdecreet - organiseerden we een ronde van de 19 bestaande Intergemeentelijke Samenwerkingen (IGS'en) om te peilen en te motiveren voor de vorming van een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie. Dit mondde uit in een pertinent overzicht van de plannen en ambities van de 19 IGS'en en de mogelijkheid om als beperkt Dēmos team te kijken hoe we hierop kunnen inzetten. In verschillende van deze IGS'en werden in het najaar al opvolgbijeenkomsten georganiseerd.

B.1. Reactief - een impressie van vragen en onze opvolging ervan.

- Uit de 49 vragen die ons bereikten, bleek een duidelijke nood aan thematische of methodologische verdieping en inspiratie. De thema's die naar voor kwamen, betroffen onder meer: toegankelijkheidsdrempels en de zeven strategieën van participatie; het betrekken van kwetsbare groepen bij het vormgeven van het vrijetijdsaanbod; vrije tijd voor kinderen en jongeren in armoede;
- Rond enkele van deze thematische verdiepvragen werden trajecten of vormingen opgezet, die uitmondde in denkdagen (1 dag); vormingen of workshops (meerdere dagen) of echt begeleidingstrajecten (langer).
- Een impressie :
 - Heist op den Berg: een werksessie rond het betrekken van kwetsbare groepen bij de vormgeving van het vrijetijdsaanbod met het lokaal netwerk;
 - Tienen : een meerdaagse vorming opgezet rond drempels en participatiestrategieën;
 - Lokeren : een werksessie rond vrije tijd voor kinderen in armoede;
 - Kontich : focusgroepen personen in financiële kwetsbaarheid en vrijetijdsparticipatie;
 - Sint-Niklaas: inbreng op verschillende momenten en niveaus: workshop rond drempels en participatiestrategieën met het netwerk en al hun partners; alsook inspiratie via een key note lezing rond gelijke kansen voor vrijetijdsparticipatie voor de stedelijke ambtenaren.
 - Eeklo: begeleiding denkdag om het netwerk vrijetijdsparticipatie te verdiepen;
 - Wielsbeke; Ranst : begeleiding opstart lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie, of denkproces ikv het nieuwe decreet rond bovenlokale cultuur;
 - Leuven : inhoudelijke en methodologische voorbereiding en begeleiding netwerkbijeenkomst van het brede Leuvense vrijetijdsveld vanuit het lokale netwerk;
 - IGS Zuidrand : vorming aan sociaal-culturele verenigingen rond het verlagen van drempels voor mensen in armoede.

- In twee gevallen leidden de vragen tot een langer traject waarbij extra capaciteit werd ingezet op specifieke begeleiding.
 - Lerend netwerk rond toegankelijke verenigingen, dat door Dēmos werd begeleid op vraag van de stad Vilvoorde;
 - Project Zuurstof (Puurs St Amands en Bornem), waarbij Dēmos samen met de vereniging waar armen het woord nemen “De Schakel” 3 sessies uitwerkten voor lokale ambtenaren en lokale verenigingen rond drempels en vrije tijd. De begeleiding van dit project gebeurde in nauwe samenwerking met de netwerken vrijetijdsparticipatie van Puurs en Bornem, en versterkte zo ook beide netwerken via concrete actie.

B.2. Proactief - sensibiliseren en stimuleren van bovenlokale netwerkvorming

Met de goedkeuring van het gewijzigde Bovenlokale Cultuurdecreet en daarmee de opschaling van netwerken vrijetijdsparticipatie van lokaal naar bovenlokaal niveau, kreeg Dēmos er eigenlijk een opdracht bij. Want naast zo’n 175 lokale netwerken en de daarbij horende begeleiding van lokale besturen en trekkers, diende nu ook op IGS niveau de netwerkvorming gestimuleerd en aangepakt te worden.

- 2024 als verkenning : hoewel de nieuwe regelgeving nog heel wat vragen onbeantwoord laat over de overgang van lokale naar bovenlokale netwerken, is het kort dag om tegen het voorziene indienmoment in 2026 klaar te zijn met de netwerkvorming. We hebben daarom vanaf juni 2024 een verkenningronde opgezet met alle IGS’en om te peilen naar de wil, draagvlak en interesse om naar een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie toe te werken. We vertrokken hierbij ook van lokale/bovenlokale uitdagingen, contexten en bestaande processen, samenwerking tussen de verschillende stakeholders en projecten rond vrijetijdsparticipatie. De facto betrof dit een ronde van 17 IGS’en, gezien de reeds bestaande netwerken in Noordrand en Neteland. Hoewel de ronde van 17 IGS’en behoorlijk tijdrovend was, is het nodig om een goede planning en begeleiding te kunnen opzetten in de toekomst, hetgeen dan ook werd aangevat vanaf het najaar van 2024. We brachten enkele bevindingen van deze verkenningronde samen in het artikel kennismaking met 19 IGS’en cultuur.

- 7 IGS'en gingen in het najaar in op het aanbod van Dēmos om een verdere begeleiding op te starten. Het ging om de IGS'en : Zuidwest; ECRU; De Zuidrand; Cultuurtuin Waas; Comeet; Stuifzand en De Merode. Met hen werden opstartvergaderingen opgezet om:
 - de verschillende actoren samen te brengen op IGS niveau: zowel de potentieel deelnemende steden en gemeenten; als de sociale organisaties die op lokaal niveau betrokken zijn.
 - met elkaar te laten uitwisselen over de mogelijkheid van een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie, vanuit de lokale netwerken en ervaringen, met het oog op het versterken van vrijetijdsparticipatie;
 - inzicht te geven in het nieuwe decreet, de overgangsmaatregelen en de mogelijkheden maar ook timing die het nieuwe decreet vooropstelt voor de opstart van een bovenlokaal netwerk;
 - de mogelijkheden en begeleiding van Dēmos (publiq vanaf 2025) hierbij.
- We organiseerden hierover overleg met onze vaste en natuurlijke partners: Op/TIL als steunpunt bovenlokale cultuur; Vlaams Netwerk tegen Armoede en haar lidverenigingen; het departement CJM.
- [Waar liepen we tegenaan?](#)
 - De gewijzigde decretale context is nieuw voor iedereen: lokale netwerken, IGS coördinatoren, Dēmos, en niet in het minst de sociale en welzijnsorganisaties of verenigingen waar armen het woord nemen die vandaag deelnemen aan de lokale netwerken. Het gewijzigde decreet noch de administratie biedt al alle antwoorden op specifieke vragen of bekommernissen van de actoren, wat voor de nodige onduidelijkheid zorgt. We proberen hier zo goed als mogelijk de brug te spelen naar en van de administratie, maar beschikken ook zelf niet over alle nodige juiste interpretaties van het decreet en de overgangsmaatregelen. Met de administratie proberen we constructief naar antwoorden te zoeken, wat zeker wel geapprecieerd wordt door het veld. Laat ons deze eerste jaren dus maar gebruiken om te bouwen, te experimenteren hier en daar, te zien wat werkt en wat moeilijk gaat, om van daaruit naar een stevige bovenlokale netwerkvisie toe te werken richting een nieuwe indienronde in 2028.
 - Ongekend is onbemand, en helaas ook ondergefinancierd. Netwerken vrijetijdsparticipatie zijn bijzonder waardevol, omdat ze domeinoverschrijdend actoren samenbrengen, omdat ze structureel sociale en welzijnsorganisaties betrekken. Desondanks merken we enerzijds dat het op het terrein steeds moeilijker wordt voor ambtenaren om hier voldoende tijd voor te krijgen of te kunnen vrijmaken. Anderzijds merken we als Dēmos/publiq dat de begeleiding van ca.175 lokale netwerken; 3 bestaande bovenlokale netwerken en 17 potentiële bovenlokale netwerken een hele tijdsinvestering is die nog moeilijk met 2 voltijdse medewerk.st.ers te bolwerken valt. We mikken erop om in 2025 dan ook keuzes te maken die toelaten om efficiënt én kwalitatief te blijven werken rond deze uitdaging, wetende dat het niet alles meer kan zijn met de beperkte capaciteit.

- De volwaardige betrokkenheid van sociale en welzijnsorganisaties is op bovenlokaal niveau meer dan ooit een aandachtspunt. Waar vrijetijdsparticipatie bij uitstek lokaal begint, maakt het bovenlokale niveau de afstand zeker groter. Willen we in de toekomst vermijden dat deze organisaties afhaken, zullen we voldoende aandacht moeten hebben voor hun betrokkenheid in het proces en daar waar nodig en mogelijk extra moeten investeren in hun betrokkenheid.
- Next steps:
 - In 2025 bereiden we ons voor op hopelijk een 7-tal begeleidingen van IGS'en die voor een bovenlokaal netwerk vrijetijdsparticipatie willen gaan. Uiteraard onder voorbehoud - in het voorjaar - van een politieke beslissing hierrond door de deelnemende gemeenten.
 - We werken een praktische toolbox uit die netwerken vrijetijdsparticipatie zo hands-on moet helpen bij het hele opstartproces, tot afsprakennota. Dit om een antwoord te kunnen bieden aan de vele netwerken (voornamelijk nog lokaal!) die in de komende periode aan hun afsprakennota zullen starten, zodat we als Dēmos/publiq team kunnen focussen op de inhoudelijke begeleiding.
 - We werken aan een inspiratiegids rond inhoud, waarin netwerken en hun trekkers terecht kunnen voor inhoudelijke verdieping. We doen dit op basis van de noden die we zien, en samen met onze partners als het Netwerk tegen Armoede; Onder andere een meerdaagse basisvorming rond armoede wordt in 2025 met het Netwerk tegen Armoede uitgewerkt voor netwerktrekkers en vrijetijdsambtenaren.
 - We werken met Op/TIL verder aan een duidelijke taakverdeling en afstemming tussen de Cultuurnota (IGS) en Afsprakennota (Netwerk vrijetijdsparticipatie).
 - We werken beetje bij beetje - op basis van bovenstaande priors - naar een duidelijkere focus en afbakening rond inhoudelijke ondersteuning en verdieping van netwerken.

Dēmos begeleidde in 2024 zeven IGS'en bij een eerste oefening. Vaak is er wel enthousiasme om bovenlokaal samen te werken, maar die keuze gaat meestal niet over één nacht ijs, zelfs niet als er al een UiTPASregio is.

Sociale organisaties die inzetten op vrijetijdsparticipatie zijn versterkt in hun strategieën rond toeleiding, drempels, enz...

Enkele resultaten in een notendop:

- In **175 lokale en 3 bovenlokale netwerken** zijn sociale organisaties die inzetten op vrijetijdsparticipatie betrokken en verstrekt (zie hierboven).
- In **2 begeleidingstrajecten** werd specifiek ingezet op de versterking van sociale organisaties rond vrijetijdsparticipatie, toeleiding en drempels.
- **3 dialoogtafels** werden georganiseerd met sociale organisaties rond vrijetijdsparticipatie, drempels en toeleiding. Daaraan namen zo'n 27 organisaties deel.

- Lerend netwerk rond toegankelijke verenigingen, dat door Dēmos werd begeleid op vraag van de stad Vilvoorde;
- Project Zuurstof (Puurs St Amands en Bornem), waarbij Dēmos samen met de vereniging waar armen het woord nemen “De Schakel” 3 sessies uitwerkten voor lokale ambtenaren en lokale verenigingen rond drempels en vrije tijd. De begeleiding van dit project gebeurde in nauwe samenwerking met de netwerken vrijetijdsparticipatie van Puurs en Bornem, en versterkte zo ook beide netwerken via concrete actie.
- Dialoogtafels Vrijuit

In 2024 werd het traditionele ‘Vrijuit Forum’ vervangen door Dialoogtafels met lidorganisaties rond vrijetijdsparticipatie, drempels en toeleidingsstrategieën. Drie dialoogtafels werden georganiseerd (in Leuven, Gent en Antwerpen), waarop in totaal 27 organisaties aanwezig waren en uitwisselden rond het thema. Een dialoogtafel specifiek rond zomerfestivals zou georganiseerd worden in het najaar, maar wegens relatief weinig inschrijvingen kozen we er voor om de fysieke tafel te vervangen door een online schriftelijke bevraging van de organisatie rond drempels en zomerfestivals.

DOELSTELLING 3: Als expertisecentrum verzamelt, borgt en deelt Dēmos expertise rond inclusie en participatie aan vrije tijd van mensen die drempels ervaren; houdt ze de vinger aan de pols en zet ze in op het verdiepen van thema's rond haar kernopdracht.

Vooropgestelde resultaat

- Kennisopbouw en -deling van waardevolle praktijken en ervaringen zijn in beeld gebracht en uitgedragen naar het werkveld, stakeholders en partners.
- Door kennisdeling en communicatie versterkt en inspireert Dēmos het werkveld met praktijken en expertise rond participatie en inclusie.

Concreet?

Dēmos gaat actief op zoek en ondersteunt organisaties en werkingen die op een innovatieve mals expertisecentrum houden we de vinger aan de pols en verdiepen we de thematische expertise rond de participatie aan en inclusie van 'kansengroepen' aan vrije tijd. We vetrekken hiervoor van concrete vragen die we krijgen, de trajecten of netwerken die we begeleiden of faciliteren, maar ook van de uitdagingen en noden die we zelf detecteren in het veld. We vinden het onze rol om daarmee aan de slag te gaan, errond verdiepend te werken, analytisch en vanop afstand te bekijken, er zo een meerwaarde aan te geven en die te vertalen in concrete tools en methodieken waar mogelijk en nodig. We delen dat alles steeds actiever, via onze website, maar ook de nieuwsbrieven, sociale media of andere communicatiedragers.

Kennisopbouw

Enkele reslutaten in een notendop:

- Dēmos was een **kennispartner in minstens 3 langdurige projecten**: Art.is.t.Care rond kunst en welzijn; het Musikaa participatieve muziekfestival van Klarafestival; en Story Poetik, de graphic novel van het participatieve cultuurfestival Park Poétik.
- Nieuwe en actuele thema's rond participatie en inclusie werden vastgepakt en uitgediept. Dit resulteerde onder meer in een **traject Inclusieve festivals** en in een **Woordenlijst Inclusie**; alsook rond nieuwe kennisitems en vormingsmodules (vb. Safe(r) spaces).

Highlights 2024

Op vraag van verschillende actoren werd Dēmos ingeschakeld als kennispartner: om opgedane expertise te borgen, het proces inhoudelijk te voeden, de reflecties in een kennisdossier samen te brengen en verder uit te diepen. De veelheid aan vragen die binnenkomen overstijgt onze capaciteit als team. We maken dan ook keuzes die vertrekken van (a) is het thema nieuw of vernieuwend rond participatie of inclusie; of (b) kan het een verdieping betekenen voor onze opgebouwde expertise rond een thema, met als doel ook naar het brede veld nieuwe inzichten te verspreiden.

'Op vraag' (reactief) ging in 2024 onze tijd en energie als kennispartner en -borger onder meer naar volgde trajecten (wederom niet exhaustief ter welzijn van de lezer. Voor een volledige overzicht, ga zeker naar het bos en de bomen kijken op onze website) :

- Kennisdossier Art.is.t.care
 - Opgestart in 2023 onder impuls van het departement Welzijn, samen met Kenniscentrum Wonen, Welzijn en Zorg en Dēmos als kennispartner en begeleider.
 - Art.is.t.Care verbindt de wereld van kunst en zorg binnen de muren van het woonzorgcentrum. Voor dit project slaan verschillende Vlaams erkende Brusselse woonzorgcentra een duurzame brug naar de kunstensector en onderwijs. Samen met onder meer het Brussels Kunstenoverleg, P.A.R.T.S., Luca School of Arts, Home-Info, Zorgnet-Icuro en ECD broes onderzoeken voormalig Vlaams ministers Dalle en Crevits wat kunst en woonzorg voor elkaar kunnen betekenen. Samen delen ze de ambitie om bij te dragen aan een positieve beeldvorming over ouderen en woonzorgcentra en willen ze de katalyserende en essentiële rol van kunst in de samenleving erkennen. Dēmos neemt in dit project een rol op als lid van de stuurgroep van Art.is.t.Care. Dēmos borgt de opgedane kennis en deelt dit met het brede veld.
 - Neergelegd in [kennisdossier](#),
 - Afrondende publicatie in opmaak (2025)
- Publicatie **Musikaa**
 - In opdracht van Klarafestival dat samen met Bozar en vele Molenbeekse culturele partners dit participatieve muziekfestival organiseert. Dēmos werd als kennispartner gevraagd te werken aan de kennisborging van het proces en de geleerde lessen van de actoren. De publicatie bundelt de leermomenten en ervaringen van het meerjarige participatieve [samenwerkingsproject Musikaa](#) onder de vleugels van Klarafestival
- Publicatie - begeleidingstraject **Story Poetik**
 - Het verbeeldend verhaal van een participatief festival. Na vijf jaar [Park Poétik](#) namen de Poétikizen.ne.s de tijd om hun verhaal te delen. Het resultaat is een tweetalige, inclusieve brochure die het participatieve stadsfestival in woord en beeld vastlegt. [Story Poétik](#) biedt inspiratie en praktische tips voor professionals en fans en opent de deur naar een inclusievere samenleving, waar kunst en verbeelding centraal staan. Dēmos begeleidde de stakeholders in de inhoudelijke opmaak, met ook voor inclusieve communicatie naar kwetsbare lezers toe en deed de eindredactie van de publicatie.

Op een **proactieve manier** gaan we aan de slag met noden, uitdagingen en thema's die we in het vrijetijdsveld detecteren. Die uitdagingen vallen niet uit de lucht, maar we pikken nieuwe tendensen en thema's op uit het veld, we verdiepen er onszelf in om er vervolgens iets mee te doen met en voor de actoren uit het veld. Zonder daarom bij voorbaat outcomes of directe resultaten vast te leggen, tonen de resultaten aan dat het wel degelijk om relevante thema's gaat en dus een juiste (en niet natte) vinger aan de pols.

- Kennistraject **Inclusieve festivals**

- Dēmos bracht verschillende geleerde lessen samen in dit traject. Afgelopen jaren werd heel wat expertise verzameld door de begeleiding van Brusselse cultuurorganisaties die onder meer een festivalwerking hebben, zoals Park poétik (Vorst); Plazey festival (Koekelberg); Cultureghem festival (Anderlecht). Met die geleerde lessen gingen we aan de slag om een '**Checklist Inclusieve Festivals**' te ontwerpen, als een inspiratietool en leidraad voor cultuurorganisaties en festivals om hun festival inclusief te organiseren.
- Met dit thema willen we ook de brug slaan tussen de opgebouwde expertise vanuit de begeleidingen van Dēmos in de cultuursector en de festivalpartners die via Vrijuit (zie verder) met Dēmos samenwerken om het vrijetijdsaanbod toegankelijker maken voor mensen met een beperkt budget.
- We keken daarbij ook over de muurtjes en zochten naar internationale innovatieve experimenten rond inclusie en participatie op festivals: Nederland, Noorwegen, Denemarken, enz. Enkele voorbeelden van onze kennisopbouw en -deling hierrond (het volledige kennisdossier is beschikbaar op onze website) :
 - [Inclusiviteit in de kijker met Revelland](#)
 - [Het Karlooy festival](#)
 - [Queer Indigenous op het Riddu Riddu festival](#)
- In november 2024 brachten we cultuur- en festivalorganisaties samen op een **Inspiratiedag Inclusieve Festivals** om uit te wisselen over het thema. Met ongeveer 40 aanwezige organisaties werd met een participatieve methodiek uitgewisseld over huidige praktijken en ervaringen, knelpunten en mogelijkheden om inclusiever te werken. We hadden het over de checklist, de bouwstenen ervan, een laagdrempelige zelftest als eerste opstap... tools die je via de link hieronder kan terugvinden op de website, maar tegelijk levende tools blijven. Met deze input gaat Dēmos opnieuw verder om de expertise en tools te verrijken en samen met de deelnemers te bekijken welke opvolgingstrajecten relevant kunnen zijn.

Inspiratiedag inclusieve festivals

- Kennistraject Woordenlijst Inclusie
 - Elke Dēmos-kenniswerker - en bij uitbreiding medewerkers rond participatie in cultuur-, jeugd- en sportsector - wil mee zijn over de maatschappelijke en sectorale begrippen die gebruikt worden in de vrijetijdssector waarin we werken. We willen ze begrijpen en kunnen gebruiken. Een gedeeld begrippenkader bevordert immers dialoog maar ook intersectorale samenwerking waar Dēmos voor staat zowel intern als extern. In samenwerkingsverbanden willen we duidelijk communiceren hoe wij (container)begrippen begrijpen, want vaak worden die heel verschillend ingevuld. Over heel veel begrippen heerst er onduidelijkheid. We hebben een eigen visie, dit scherpt ons om tevens een kritisch standpunt in te nemen. De woordenlijst is een geordende begrippenlijst met definities of begripsomschrijvingen over inclusie onderwerpen enerzijds, zoals bijvoorbeeld meerstemmigheid, armoede, bias, ... maar ook met begrippen die we in onze dagelijkse werking gebruiken, zoals lerend netwerk, platform, borgen, ... De woordenlijst is een vertrekpunt waarop o.a. het beleidsplan, Dēmos' (nieuwe) website, de kennisbank, het ontwikkelen van blue cards, modules en vormingen geïnspireerd zijn. De woordenlijst is een bouwsteen voor een zichzelf respecterende kenniswerking, het inspireert processen.
 - Rond de Woordenlijst Inclusie brachten we een kritische en diverse klankgroep samen van verschillende stakeholders: van professionals uit de sectoren, tot experts inclusie vanuit verschillende achtergronden, tot studenten, enz. Hun blik, begrip en input werd meegenomen om de woordenlijst inhoudelijk en methodologisch verder op punt te stellen.
 - We werkten aan thematische verdieping om tot deze woordenlijst te komen, wat ook resulteerde in verschillende kennisitems en artikels die we ook als afzonderlijke publicatie op onze website postten. Bijvoorbeeld:
 - Artikels zoals 'De norm als beperking voor gelijkwaardigheid'
 - Tools en inzichten zoals 'Gelijkwaardigheid als kernwaarde: bouw je waardenkader voor een diverse en inclusieve organisatie'
 - We werkten in 2024 concreet al twee blue cards uit, waarin expertise, definitie, verwijzingen, tools en methodieken, verdiepende informatie en vormingsmodules worden samengebracht met het oog op een betere ontsluiting ervan.
 - Next steps: we hopen in 2025 de ruimte te vinden om nog 10 thematische blue cards uit te werken, alsook de woordenlijst inclusie voor het bredere veld beschikbaar te maken.

En verder:

- Thema “Veilig, veiliger en moedig in de vrije tijd”: met dit artikel en vormingsmodule (beschikbaar vanaf 2025) wil vrijetijdsorganisaties en organisatoren van evenementen bewust maken over uitsluitingsmechanismen en hen aanmoedigen om een zo veilige mogelijke plek te creëren waar zo veel mogelijk mensen zich welkom voelen.
- We deelden tientallen kennisitems op onze website, good practices en artikels over interessante praktijken en thema’s rond participatie en inclusie. We realiseerden daarnaast ook verschillende video’s (2 rond sociaal-sportieve praktijken; rond kinderen en jongeren in armoede en vrije tijd; rond het sociaal-sportief Platform); en we werkten in 2024 ook aan een eerste podcast-serie (zie hierboven, onder “Uit Vrije wil in Vrije tijd”). Allemaal te vinden op www.demos.be

Kennisdeling via communicatie

De kennisdeling werd al uitvoerig beschreven onder de verschillende thematische luiken en doelstellingen hierboven. Hieronder gaan we iets dieper in op enkele communicatieve resultaten :

- We zetten als Demos beperkt in op sociale media. Niet om er elke dag op aanwezig te zijn, want we willen dat mensen liever op uitstap gaan, aan actieve vrije tijd doen dan de smartphone in de hand te hebben. Ons doelpubliek zijn rechtstreeks vrijetijdsactoren en -organisaties, als ook sociale organisaties die werken rond vrije tijd. Onrechtstreeks zijn het natuurlijk ook de mensen die deelnemen, die betrokken zijn bij deze organisaties en instellingen. Op die sociale media zeggen de intelligente data ons dat we zo’n **36.234 mensen** bereiken met de 139 posts op Facebook, LinkedIn en Instagram (deze laatste rond sociaal-sportief).
- De website www.demos.be blijft voor ons de basis van onze kennisdeling. Het is een uitgebreid en gemengd bos aan inhoud, thema’s, artikels, dossiers en andere kennisdragers. Al zijn we ons ervan bewust dat de website een nieuw jasje en structuur kan gebruiken, tonen de cijfers ook aan dat het een relevante en betrouwbare bron van informatie vormt voor de vele bezoekers. In afgelopen jaar noteerden we zo’n **45.000 bezoekers op onze website**.

Vanuit die website versturen we nieuwsbrieven om de expertise, artikels, tools, goede praktijken zo breed mogelijk te delen met actoren in het cultuur-, jeugd-, en sportveld. Afgelopen jaar werden **15 nieuwsbrieven** gestuurd. Alles samen was dat goed voor zo’n 80.000 emails en omgerekend dus ca. **5.388 individuele bestemmingen**. Vanaf januari 2025 zijn we gestart met een maandelijkse nieuwsbrief, waarin elke maand de informatie en artikels vanuit de verschillende sectoren worden gebundeld. In tegenstelling tot de eerdere sectorale nieuwsbrieven willen we hiermee nog sterker intersectorale learning en approach promoten. Uiteraard zorgen slimme algoritmes er voor de cultuurprofessional altijd eerst de artikels rond cultuur te zien krijgt en zo verder. Slim

DOELSTELLING 4: Vrijuit geeft mensen met een beperkt budget de kans om deel te nemen aan het bovenlokale vrijetijdsaanbod

Vooropgestelde resultaat

De middelen van het Fonds Vrijetijdsparticipatie worden voor 100% benut aan de doelstelling om mensen met een beperkt budget te laten deelnemen aan bovenlokale cultuur- en sportevenementen.

Concreet?

Vrijuit - vroeger het Fonds Vrijetijdsparticipatie - beschikt over een bedrag van 300.000 euro vanuit de Vlaamse overheid om financiële korting te geven aan mensen met een beperkt budget voor hun deelname aan het bovenlokale vrijetijdsaanbod. Vrijuit werkt hiervoor samen met partners (vrijetijdsaanbieders) en meer dan 600 lidorganisaties die werken met en voor mensen in kwetsbare situaties.

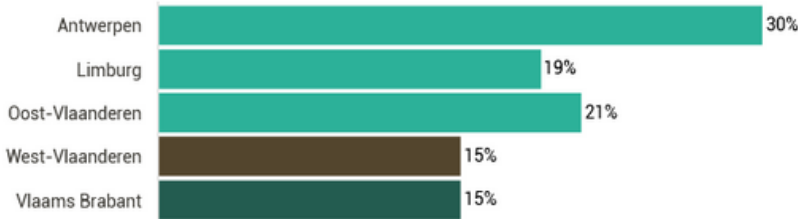
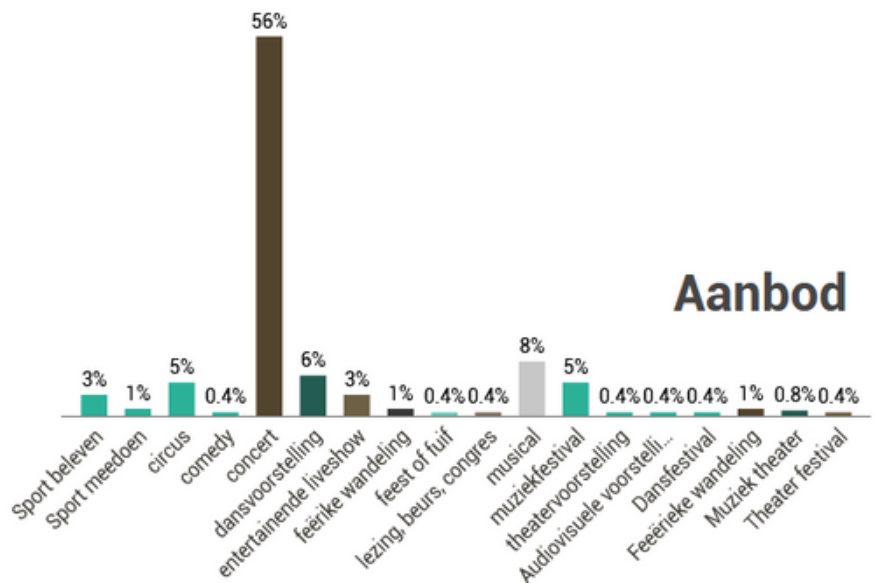
Enkele reslutaten in een notendop:

- In 2024 kon Vrijuit **260 events** aanbieden in samenwerking met 43 partners (vrijetijdsaanbieders);
- Al die events samen waren goed voor **16.297 participaties** van mensen met een beperkt budget, een stijging van meer dan 4.000 ten opzichte van 2023.
- Hiervoor werd samengewerkt met 611 lidorganisaties die met en voor mensen in kwetsbare situaties werken.

Enkele cijfers wat betreft het aanbod

- **43** partners (t.o.v. 36 partners in 2023) zorgden samen voor **260 events** (t.o.v. 139 events in 2023) waarvoor Vrijuit tickets kon aanbieden.
- Het overgrote deel (56% tov 64% in 2023) waren concerten. Daarnaast zijn theater, musical en muziekfestivals goed vertegenwoordigd in het aanbod. Er werd in 2024 gewerkt aan een grotere spreiding in het aanbod, wat zich vertaalt in een daling van het aandeel concerten.
- Het aanbieden van sport-evenementen is een aandachtspunt waarop ingezet wordt. Tov 2023 kennen we een verdubbeling van het aandeel sportevenementen (van 2% naar 4%). In absolute termen blijft dit een groot aandachtspunt.
- Inzake spreiding heeft Limburg een inhaalbeweging gedaan (19% tov 12% in 2023). Vlaams-Brabant (met inbegrip van Brussel) strandt op 15% (tov een gecombineerd aandeel van 19% in 2023). Antwerpen spant de kroon met maar liefst 30% van het aanbod.

Provinciale spreiding

Wat betreft de lidorganisaties:

- **611 actieve lidorganisaties** tov 635 ledenorganisaties in 2023.
- Van deze 611 lidorganisaties deden er 272 effectief een beroep op Vrijuit in 2024. Dit ten opzichte van 244 in 2023. Minder aantal lidorganisaties maar de lidorganisaties zijn wel actiever. In 2024 was 45% actief tov 38% in 2023.
- Rap op Stap-kantoren hebben als hoogst vertegenwoordigde groep organisaties het gezelschap gekregen van organisaties die werken met mensen met een handicap. Beiden goed voor een aandeel van 17%. Daarnaast zijn organisaties uit de geestelijke gezondheidszorg (11%) en jeugdzorg (9%) goed vertegenwoordigd. Het jeugdwelzijnswerk is eveneens aan een opmars bezig met 7%.
- Er werden in 2024 **16 nieuwsbrieven** verstuurd om het aanbod van VRIJUIT kenbaar te maken en te promoten.
- Er werden 5 infosessies georganiseerd voor (potentiële) lidorganisaties rond de werking van Vrijuit. Daar namen in totaal 44 organisaties aan deel.

Wat betreft de participaties

- **5.054 bestellingen** geplaatst door de lidorganisaties in 2024 tov 4.043 bestellingen in 2023
- **926 aanvragen voor vervoerstussenkomst** tov 558 aanvragen in 2023.
- 5.054 bestellingen waren goed voor **16.297 individuele tickets** tov 12.196 individuele tickets in 2023.
- **835** helpdeskvragen via mail
- **1.814** telefonische contactmomenten

Voor al deze laatste twee cijfers baren zorgen en tonen de nood voor een specifieke helpdesk-ondersteuning naar mensen in kwetsbare situaties en hun organisaties. Die werken vaak op vrijwilligers en beschikken niet altijd over de nodige info om hun leden te ondersteunen rond de ticket-dienstverlening van Vrijuit.

“Iedereen heeft nood aan ontspanning en vrije tijd om gezond te blijven, om te kunnen leven.”

Vrijuit geeft jaarlijks duizenden mensen met een beperkt budget de kans om naar cultuur- of sportevenementen te gaan. Die anders veel te duur, onbereikbaar of gewoon onbekend zouden zijn voor hen. Met dank aan de meer dan 600 sociale organisaties en heel wat cultuur- en sportaanbieders die met Vrijuit samenwerken.

Een terechte bloem voor de 10.000ste bestelling van 2024.

Reorganisatie VRIJUIT zet zich verder

In 2023 zaten we rond de tafel met de Vlaamse Overheid om de werking van Vrijuit te bespreken. Er werd overeengekomen om extra mensen in te zetten op Vrijuit. Zo gingen we van 1.9fte naar 2.8fte. Samen met het efficiënter maken van de procesflow en een gerichter communicatiebeleid richting lidverenigingen, zorgden deze maatregelen reeds in 2023 voor een opmerkelijk performantere werking van Vrijuit.

Deze hervorming werd verder gezet in 2024. Met als resultaat dat zowel op financieel vlak als op kwantitatief vlak, Vrijuit meer dan ooit floreerde. Uiteraard niet zonder de kwaliteit van de dienstverlening uit het oog te verliezen.

Naast een significante stijging in aantal bestellingen, een even significante stijging in aantal tickets, een sterke stijging in het aantal aangeboden evenementen en een stijging in het aantal partners, zien we ook een verhoogde betrokkenheid van de actieve lidorganisaties.

Als volgende stap in de ontwikkeling van Vrijuit, werden in 2024 de eerste stappen gezet om het pad richting een doorgedreven samenwerking tussen UiTPAS, IVV en Vrijuit verder vorm te geven. Het feit dat Dēmos vzw vanaf 1 januari 2025 integraal deel uitmaakt van publiek vzw is hier niet vreemd aan. De inkanteling bij publiek vzw zorgt voor de verdere ontwikkeling in het performanter maken van de werkprocessen binnen Vrijuit.

Om de afstemming tussen Vrijuit en UiTPAS te onderzoeken, werd tussen de twee teams een 'cocktpit team' samengesteld. In 2024 werd een analyse en raakvlakken van beide systemen opgemaakt, in 2025 werd verder onderzocht hoe een afstemming er in de praktijk kan uitzien, met als doel een performant en gebruiksvriendelijk systeem vanuit het oogpunt van de gebruiker.

DOELSTELLING 5: De toekomstige samenwerking met publiq, alsook samenwerking met andere organisaties, is in overeenkomsten vastgelegd

Vooropgestelde resultaat

- Rond de doelstellingen inzake de participatie van kansengroepen aan vrije tijd zoals opgenomen in het 'Decreet digitale actoren', zijn samen met publiq inhoudelijke afstemming bereikt in functie van het beleidsplan 2025; alsook de eerste grote lijnen van het beleidsplan 2026-2030.
- Een samenwerkingsovereenkomst rond netwerken vrijetijdsparticipatie is gedragen door publiq, OP/TIL en Dēmos.
- Dēmos zet verder in op de verbreding en consolidatie van de samenwerking met de bovenbouw-actoren in de sectoren cultuur, sport en jeugd.

Concreet?

We hebben de inkanteling van Dēmos binnen publiq vzw vormgegeven, succesvol afgerond en vertrouwen uitgestraald naar onze partners die we met de nodige zorg hebben geïnformeerd.

Enkele reslutaten in een notendop:

- **We zijn formeel ingekanteld**, en wel sinds 1 januari 2025. Dat was dus vooral hard werken in 2024 (bovenop alles wat we hierboven vertelden), praten, elkaar leren kennen, beslissingen nemen en zorg dragen voor het personeel. Dat is ons gelukt, met een welgemeende dank aan publiq vzw, de respectievelijke raden van bestuur, en aan het Departement CJM voor het vertrouwen.
- De samenwerking is bekrachtigd in een **Addendum voor 2025 betreffende participatie van kansengroepen**, aan de lopende beheersovereenkomst van publiq vzw.
- Met partners in de cultuur-, jeugd- en sportsector werd gecommuniceerd over het inkantelingsproces en de perspectieven van de werking van Dēmos met het oog op vertrouwen en het consolideren van de relatie.

DOELSTELLING 6: Dēmos draagt zorg voor haar personeel en organisatie in deze transitieperiode

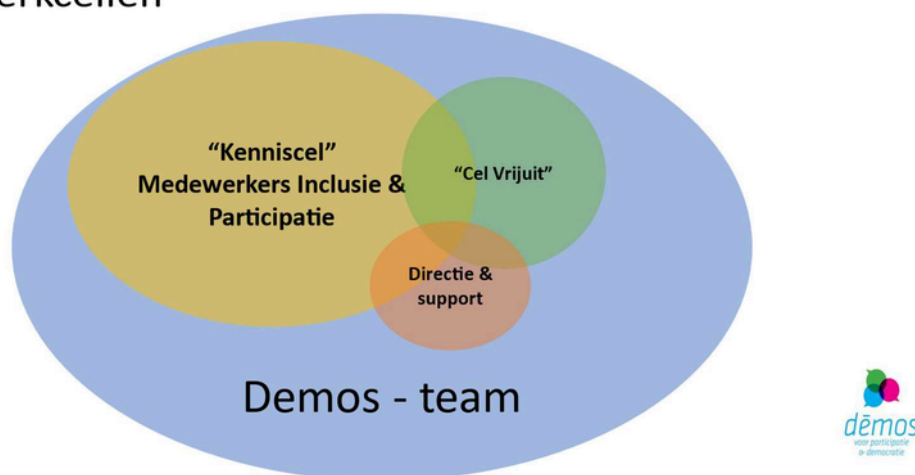
Vooropgestelde resultaat

- Het personeel beschikt over duidelijkheid ivm rollen en functies in de huidige en toekomstige werking (2024-2025) en wordt via actief vormingsbeleid versterkt in het functioneren.
- De nieuwe overlegstructuur wordt verder uitgerold en geoptimaliseerd en leidt tot meer transversaliteit, samenwerking, collectieve gedragenheid en verdere inhoudelijke verdieping in de werking van Dēmos met oog op de toekomst.
- Een dynamische en voltallige Dēmos-ploeg kijkt positief en gedreven naar de toekomst met publiq en de werking rond participatie van kansengroepen.

Hoe staan we er nu voor?

- **De structuur en inbedding binnen publiq vzw**
 - In het vorige jaarverslag gaven we reeds toelichting bij de nieuwe organisatiestructuur van Demos waarin verschillende teams werden samengebracht tot één team met twee werkcellen: een kenniscel en een cel Vrijuit. Op basis van deze structuur en de in 2024 geactualiseerde functie fiches werden functioneringsgesprekken georganiseerd met alle collega's alsook met directie (deze laatste vanuit het Bestuur). Niet alleen met het oog op het versterken van de stabiliteit van de Demos-ploeg, maar ook voor de nodige houvast en rust te bieden in tijden van overgang.

Van 3 teams naar 1 Demos met overlappende werkcellen

- In die structuur vonden we makkelijker ingang bij publiq als deel van de kenniswerking. De basis van kenniswerking is inhoudelijke en thematische verdieping, van waaruit naar verschillende doelgroepen wordt gewerkt, zowel in cultuur, sport en jeugdsector, als naar lokale besturen en netwerken vrijetijdparticipatie.
- Vanuit de twee deelwerkingen kon er samen met publiq gekeken worden naar een logische inbedding en de meest pertinente afstemming met andere werkingen binnen publiq. Zo werden de eerste lijnen uitgezet richting een geïntegreerde kenniswerking; alsook richting een afstemming tussen Vrijuit en UiTPAS. To be continued...

- **En de collega's?**

- Het belangrijkste: we eindigden 2024 met de overgang van de integrale Demos-ploeg naar publiek vzw. Dat klinkt misschien eenvoudig, maar is allerm minst vanzelfsprekend bij fusies of overnames.
 - We kozen voor een transparant proces met duidelijke inspraakmomenten en zorg voor gedragenheid van de beslissingen door het hele team.
 - Uit financiële redenen (ja, een fusie kost ook geld!) konden we ons geen uitgebreide externe begeleiding veroorzaken. We kozen voor een bewuste tijdsinvestering vanuit de Demos-directie om het proces te coördineren en uit te voeren samen met de publiek-directie. Dat heeft ongetwijfeld voor bijkomende werkdruk gezorgd bij de collega's, waarvoor dank.
- Qua personeelsbezetting kon Demos in 2024 nagenoeg het hele werkjaar rekenen op de ganse personeelsploeg. Gelukkig maar. De personeelsstructuur zag er in 2024 als volgt uit :
 - Directie en support: 1,2 VTE
 - Kenniscel : 6,9 VTE
 - Cel Vrijuit : 2,8 VTE
 - **Totaal : 10,9 VTE**
- Daarbij dient vermeld te worden dat we in 2024 twee collega's dienden te vervangen. We kozen ervoor om dit meteen samen met publiek vzw aan te pakken.
 - Voor de vervanging van de medewerker Inclusie en Netwerken kozen we uiteindelijk voor een medewerker van het publiek team die zich kandidaat stelde voor de job. Hiervoor kwamen we overeen met publiek vzw om het bestaande arbeidscontract met publiek te behouden.
 - Voor de vervanging van de administratieve medewerker binnen de cel Vrijuit (0.5 VTE) kozen we voor een samenvoeging met een gelijkaardig gezocht profiel door publiek, waardoor een nieuwe administratieve medewerkers voltijds kon worden aangeworven. Die persoon werkt 50% rond de administratieve opvolging Vrijuit, naast 50% voor publiek.

Tot slot

Deelnemen stopt niet bij het afzetten van mensen in kwetsbare situaties aan de deur van de sportclub, het cultuurhuis of de jeugdbeweging. Dat vraagt veel meer: van het opbouwen van vertrouwen, tot het creëren van een veilige omgeving. Van het leren kennen en begrijpen van het perspectief van de ander tot het geven van ruimte zodat die ook volledig zichzelf kan zijn. Dát is inclusie.

Ook een inkanteling stopt niet bij een nieuw logo boven het contract. En dat zal dus af en toe nog wat onwennig zijn. De ruimte verkennen en opzoeken, tegelijk concretiseren om resultaten te behalen. Ons veilig blijven voelen zonder ons dna te verliezen. Het werken aan vertrouwen en oprechte inclusie vraagt tijd, maar trager is daarom niet minder oprecht of met minder enthousiasme.

FINANCIËLE TOELICHTING

OPERATIONEEL RESULTAAT WERKJAAR 2024

Hieronder een overzicht van de totale bedrijfskosten en bedrijfsopbrengsten, de operationele bedrijfsvoering. We maken de vergelijking tussen de begroting en de rekening. We sluiten 2024 af met een gerealiseerd negatief resultaat van 105.868,91€ tov een begroot tekort van 157.321,54€.

Kolom1	Realisatie 2024	Kolom2	Begroting 2024	Kolom3
	eindsaldo debet	eindsaldo credit	eindsaldo debet	eindsaldo credit
TOTAAL KOSTEN	€ 1.661.212,58		1.515.164,28	
TOTAAL INKOMSTEN		€ 1.555.343,67		€ 1.357.842,74
RESULTAAT		€ 105.868,91		€ 157.321,54

We gaan verder in op enkele zaken langs kosten- en opbrengstenzijde, alsook op de besteding van het Fonds Vrijtijdsparticipatie (Vrijuit), om tot slot te kijken naar het resultaat.

- **Enkele bevindingen langs kostenzijde**

- **Zuinig op werkingskosten:** Wat de belangrijkste kosten voor de werkingskosten betreft (productiekosten, pers en promotie, erelonen deskundigen en experts), bleven de uitgaven in 2024 onder de begrootte uitgaven. We zien hiervoor een aantal redenen:
 - We konden rekenen op extra bijdragen van partners in de organisatie van verschillende kennistrajecten en events rond vrijtijdsparticipatie. Zo werd vanuit het departement CJM (jeugd) een extra subsidie gegeven in kader van het traject 'Vrij Spel?!', en engageerden Stad Gent en het Sociaal fonds van Nike zich in de organisatie van Spo(r)tlight.
 - In 2024 werd het Vrijuit Forum georganiseerd. Geen groot event, maar wel verschillende regionale dialoogtafels, waarvan de kosten lager uitvielen. De netwerkdag voor Netwerken vrijtijdsparticipatie werd in 2024 niet georganiseerd, door de intensieve verkennende gesprekken met de 19 IGS'en.

WERKINGSKOSTEN	Realisatie 2024	Kolom1	Begroting 2024	Kolom2
	eindsaldo debet	eindsaldo credit	eindsaldo debet	eindsaldo credit
600100 - PRODUCTIEKOSTEN	€ 44.767,17		€ 94.914,96	
612710 - PERS EN PROMOTIE	€ 6.078,15		€ 1.250,04	
613400 - ERELOON DESKUNDIGEN	€ 33.401,80		€ 999,96	
613410 - ERELOON EXPERTEN	€ 14.697,43		€ 38.739,96	
RESULTAAT	€ 98.944,55		€ 135.904,92	

- **Extra kosten voor legal en boekhouding:** In 2024 werd gestart met de voorbereidingen en de uitvoering van de inkanteling van Demos bij publiq vzw. Dit heeft uiteraard kosten met zich meegebracht die we niet altijd konden voorzien. Het gaat onder meer om erelonen boekhouding (voorbereiding vereffening), erelonen advocaat (legal consult). Daarnaast was er een aanzienlijke meeruitgave inzake auteursrechten. Deze uitgave is toe te schrijven aan de realisatie van de inspiratiefilmpjes naar aanleiding van de lancering van de tool 'diversiteit in de sportvereniging', een opdracht in samenwerking met VSF en Sport Vlaanderen.

WERKINGSKOSTEN	Realisatie 2024	Kolom1	Begroting 2024	Kolom2
	eindsaldo debet	eindsaldo credit	eindsaldo debet	eindsaldo credit
613100 - ERELOON BOEKHOUDING/AUDIT	10.446,13		7.500,00	
613200 - ERELOON ADVOCaat	2.576,61			
613219 - AUTEURSRECHTEN	2.596,06		750,00	
RESULTAAT	€ 15.618,80		€ 8.250,00	

- **Loonkosten:** De loonkosten bleven ook in 2024 binnen de voorziene begroting, zelfs licht onder de begrootte uitgaven. T.o.v. voorgaande jaren konden we in 2024 nauwelijks langdurige personeelsuitval registreren waardoor de personeelsbezetting stabiel bleef ten opzichte van voorgaande jaren. Toch zorgde dit niet voor een ontsporing in het personeelbudget. Een reden hiervoor is dat er in de begroting van de loonkosten rekening werd gehouden met een indexatie méér dan we in de praktijk konden noteren.

LOONKOSTEN	Realisatie 2024	Kolom1	Begroting 2024	Kolom2
	eindsaldo debet	eindsaldo credit	eindsaldo debet	eindsaldo credit
620000 - BRUTO-BEZOLDIGINGEN			€ 951.990,60	
620200 - BEZOLDIGINGEN BEDIENDEN	€ 619.033,91			
620220 - VAKANTIEGELD BEDIENDEN	€ 62.442,15			
621000 - R.S.Z.-WERKGEVER	€ 214.130,97			
623200 - VERZEKERING AO / BEDRIJFSPOLIS PERSONEEL	€ 1.357,36			
623210 - GENEESKUNDIGE DIENST	€ 1.205,61			
623220 - SOCIAAL ABONNEMENT	€ 18.325,62			
623400 - ANDERE PERSONEELKOSTEN	€ 2.502,50			
RESULTAAT	€ 918.998,12	€ -	€ 951.990,60	€ -

Aan de opbrengstenzijde

- **De eigen inkomsten** in 2024 bleven onder de begrootte verwachtingen. Demos vzw realiseerde 96.660,57€ aan eigen inkomsten (samenwerkingsovereenkomsten, studiedagen, begeleidingsopdrachten, ...) t.o.v. de voorziene inkomsten van 204.375,12€. Hoewel we in 2022 voorop stelden om het aandeel eigen inkomsten te doen groeien, hebben we in 2024 gekozen voor een pauze van deze ambitie omwille van volgende redenen:
 - Nieuwe collega's op sleutelposities dienden zich eerst goed en wel in te werken, alvorens de ambitie naar meer eigen inkomsten te kunnen waarmaken. We kozen ervoor om eerst aandacht te besteden aan een stabiel team.
 - Het transitiejaar 2024 bracht voor het hele team een hoop veranderingen met zich mee. De inkanteling bij publiek vzw speelde hier een rol in. We namen als team de nodige tijd om vanuit de inhoud de nieuwe organisatie te leren kennen, uitwisselingen te organiseren met het oog op een goede inkanteling en samenwerking. Dat was een extra tijdsinvestering, die desalniettemin geloond heeft.

LOONKOSTEN	Realisatie 2024	Kolom1	Begroting 2024	Kolom2
	eindsaldo debet	eindsaldo credit	eindsaldo debet	eindsaldo credit
700000 - SAMENWERKINGSOVEREENKOMSTEN		44.222,57		103.875,20
700200 - STUDIEDAGEN - COLLOQUIA		150,00		11.000,00
700300 - GASTCOLLEGES	0,00			999,96
700400 - BEGELEIDINGSOPDRACHTEN		51.508,00		78.500,00
700410 - VORMING OP MAAT		780,00		9.999,96
RESULTAAT	€ -	€ 96.660,57	€ -	€ 204.375,12

- **Uitzonderlijke opbrengsten:** In de jaarrekening 2023 werd een schuld van 101.136,40€ aan de Vlaamse Overheid ingeschreven, het niet-gebruikte saldo op de middelen Vrijuit. In de loop van 2024 kregen we echter het akkoord van de Vlaamse Regering om deze middelen te kunnen inzetten voor de versterking van de werking Vrijuit in 2025 naar analogie met de gelijkaardige beslissing die voor het niet-gebruikte saldo van 2022 werd gemaakt. Deze middelen (101.136,40€) werden in de jaarrekening 2024 als 'uitzonderlijke opbrengst' geboekt.

•

De besteding van het Fonds Vrijetijdsparticipatie (Vrijuit)

We kunnen met trots zeggen dat méér dan 100% van de middelen van Vrijuit werden besteed **ten voordele van de participatie van mensen met een beperkt budget** aan het bovenlokale cultuur- en sportaanbod. Kortom, we zijn geslaagd in ons beloofde opzet om de prestaties van Vrijuit te verhogen en de volledige middelen te besteden.

- We zijn daarin geslaagd dankzij de extra personeelsinzet die we in 2023 afspraken met de Vlaamse overheid (cf. jaarverslag 2023). Daardoor konden we het team van Vrijuit versterken van 1.8 vte naar 2.8 vte om een efficiënte dienstverlening te garanderen, én tegelijk Vrijuit voor te bereiden op een toekomst met meer synergie tussen de verschillende bestaande kortingssystemen (Vrijuit, UiTPAS, Iedereen Verdient Vakantie). Daarnaast konden we in 2024 de optimalisatie van de Vrijuit-dienstverlening (taakverdeling, procesflow) verderzetten en begon die snel te renderen.
- We startten reeds in 2023 met het uitwerken van een pilootproject met rechtstreekse boekingen bij de vrijetijdsaanbieders. In samenwerking met de aanbieders werd door hen een rechtstreekse verkooplink uitgewerkt voor de lidorganisaties van Vrijuit. Daardoor viel heel wat administratie weg bij Vrijuit. Uiteraard kon dit in deze eerste fase enkel gerealiseerd worden met vrijetijdsaanbieders die reeds een lange samenwerking hebben met Vrijuit en erop vertrouwen dat de lidorganisaties van Vrijuit op een correcte manier worden ondersteund en toegeleid door Vrijuit. Zo'n kleine 10% van de verkoop (38.131,75€ onder 'extra aangerekende kosten') konden we realiseren via dit nieuwe systeem. De aanbieder factureerde vervolgens de financiële tussenkomst van het Fonds Vrijetijdsparticipatie aan Vrijuit. In 2023 betrof dit louter 1.598,68€.
- Vrijuit realiseerde in 2024 een totaal van **411.024,77€** aan tickets en tegemoetkomingen voor vervoerskosten van mensen met een beperkt budget.
- De bijdrage van mensen met een beperkt budget bedroeg 104.524,20€.

VRIJUIT KOSTEN	Realisatie 2024	Kolom1
	eindsaldo debet	eindsaldo credit
616122 - FONDS TOELAGE VRIJETIJDSINDUSTRIE	€ 271.323,42	
616128 - FONDS TOELAGE VTI/BLI - MENSEN IN ARMOEDE	€ 101.569,60	
616150 - VRIJUIT - EXTRA AANGEREKENDE KOSTEN	€ 38.131,75	
RESULTAAT	€ 411.024,77	

VRIJUIT OPBRENGSTEN	Kolom2	Realisatie 2024
	eindsaldo debet	eindsaldo credit
737080 - SUBS VL. GEM. - VRIJUIT TOELAGEN		€ 300.000,00
740100 - RECUP. BIJDRAGEN BETAALVERZOEKEN MIA		€ 104.524,20
RESULTAAT		€ 404.524,20

Kortom, in 2024 kwam de werking VRIJUIT op een saldo van **6.500,57€ boven budget**. Waardoor er voor het eerst sinds 2019 geen sprake meer is van een saldo 'niet-bestede middelen' op VRIJUIT. Een pluim voor het team, en dank voor het vertrouwen van CJM om hierin sinds 2023 extra te investeren.

Het resultaat

Met een resultaat van **-105.868,91€** zal het eigen vermogen van Demos vzw dalen met dit bedrag.

- **Het bestemde fonds voor versterking Vrijuit** wordt teruggedraaid met 108.722,36€, deze middelen zijn ingezet voor de verhoging van de personeelsinzet op VRIJUIT in 2024.
- Het bestemd fonds voor versterking Vrijuit wordt vervolgens bijgevuld met het saldo niet-gebruikte middelen Vrijuit 2023 en zal in 2025 exclusief worden aangewend voor de versterking van de personeelsinzet Vrijuit.
- **Het bestemd fonds Sociaal Passief** wordt terug gedraaid naar 0€. Dit omwille van het feit dat vanaf 1 januari 2025 het personeel van Demos vzw is overgegaan naar publiq vzw.
- **Andere bestemde fondsen** worden terug gedraaid tot 6.976,27€. Dit bestemd fonds wordt ingezet voor de laatste loodjes van de verhuis van het archief en meubels van Demos die zich bevinden in de oorspronkelijke locatie op Sainctelette 19 (Kaaithheater, Brussel) naar publiq vzw.
- **Overgedragen winst/verlies** bedraagt 282.426,58€

Hierdoor komt het totale vermogen van Demos vzw op **390.539,25€** per 31 december 2024.

Voorstel winstverdeling:

	2024	2023
bestemd fonds versterking vrijuit (saldo 2023)	€101.136,40	€108.722,36
bestemd fonds sociaal passief	€0,00	€70.000,00
andere bestemde fondsen (verhuis)	€6.976,27	€20.877,98
overgedragen winst en verlies	€282.426,58	€296.807,82
eigen vermogen	€390.539,25	€496.408,16